

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNE
ETKİSİ

Melike UBUZ

2501140868

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Veysel BOZKURT

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MELİKE UBUZ Numarası : 2501140868

Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME Danışmanı : PROF.DR. VEYSEL BOZKURT

Tez Savunma Tarihi : 30.07.2019 Saati : 17:00

Tez Başlığı : "ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNE ETKİSİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR. VEYSEL BOZKURT		Kabul
2-PROF.DR. ABULFAZ SÜLEYMANOV		Kabul
3- DR.ÖĞR.ÜYESİ FİLİZ BALOĞLU		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DR. ÖĞR. ÜYESİ UĞUR DOLGUN		
2-DR.ÖĞR. ÜYESİ ŞENOL BAŞTÜRK		

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNE ETKİSİ

Melike UBUZ

Ülkemizde genç nüfusun artışı ve işsizlik oranlarındaki yükseklik yeni iş alanlarının yaratılmasının önemini büyük ölçüde arttırmıştır. Yeni istihdam yaratmada kilit rol oynayan yeni girişimler ekonomik kalkınmada da büyük katkı sağlamaktadır. Ancak bu girişimlerin sayıca artabilmesi için ülkemizin genç girişimcilere ihtiyacı vardır. Kuşkusuz bu rolü üstlenebilecek potansiyele sahip kişiler üniversite öğrencileridir.

Özellikle üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri'nde öğrenim gören öğrenciler, hem geleceğin iş insanları olarak yetiştiklerinden hem de girişimcilik dersi aldıklarından yeni bir girişimin nasıl olması gerektiğini, nasıl başarılı olunabileceğini ve bunun için neler yapılması gerektiğini başka insanlardan daha iyi öğrenmektedirler.

Ancak öğrencilerin tüm bunları öğrenmeleri girişimci olacakları anlamına gelmemektedir. Girişimci olmak için her şeyden önce kişinin motivasyonunun olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, bu motivasyonun var olmasını sağlayan belirli kişilik özelliklerini kendinde barındırması ve koşullarının bir girişimde bulunmaya elverişli olması gerekmektedir.

Bu çalışmada, geleceğin potansiyel girişimcileri olarak kabul edildiğinden üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri ölçülecek ve bunların arasında ilişki olup olmadığı araştırılacak. Daha sonra ise, girişimci olma niyetini etkilediğine inanılan belirli faktörlerin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkileyip etkilemediği araştırılacaktır.

Bu bağlamda, İstanbul'da dört farklı üniversitenin işletme bölümü dersleri ziyaret edilerek öğrencilere girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimlerini

ölçen anket dağıtılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Sonuçlar, ankete katılan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğunu ve girişimci kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermiştir. Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kişilik özelliklerinin yanı sıra, okudukları üniversite türüne göre, girişimci rol modellerinin olup olmamasına ve girişimci olmak istedikleri durumda gerekli maddi kaynaklara erişimlerinin olup olmamasına göre de anlamlı olarak değişmiştir. Elde edilen önemli bir başka sonuç ise girişimcilik eğiliminin öğrencinin okuduğu bölüm ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını; fakat girişimcilik dersi almış olma ile anlamlı bir ilişkisinin olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Girişimci Kişilik Özellikleri, Girişimcilik Eğilimi, Girişimcilik Eğitimi, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

THE EFFECT OF UNIVERSITY STUDENTS' ENTREPRENEURIAL PERSONALITY TRAITS ON THEIR ENTREPRENEURSHIP PROPENSITY

Melike UBUZ

The increase in the young population and the unemployment rates in our country have caused the importance of creating new employment to increase a lot. New business ventures, which play a key role in the creation of new businesses, are of utmost importance in terms of economic development. However, in order for these new ventures to increase in number, our country is in need of young entrepreneurs. Without a doubt, the group which has the potential of taking an active role in this process is university students.

Because they are the business people of the future and because they take courses in entrepreneurship, especially students of the Faculty of Economics and Administrative Sciences learn what a new venture needs to be like, how to be successful and what to do in order to achieve this better than others.

However, the fact that students learn all these does not mean that they are going to be successful entrepreneurs. In order to become an entrepreneur, one has to have the motivation above all else. Furthermore, one has to have certain personality traits in order for this motivation to exist and the conditions need to be suitable to undertake a venture.

In this study, because they are acknowledged as the potential entrepreneurs of the future, the entrepreneurial propensity and entrepreneurial personality traits of university students will be measured and the relationship between these will be explored. Later, it will be investigated whether some factors which are believed to affect entrepreneurial intentions have an impact on students' entrepreneurial propensity.

In this context, the departments of business in four universities in Istanbul were visited and a survey to measure their entrepreneurial personality traits and entrepreneurial propensity was distributed. The data was analysed using the SPSS program.

The results indicated that the students who took part in the survey had a high entrepreneurial propensity and that they had the entrepreneurial personality traits. Apart from their personality traits, the students' entrepreneurial propensity also showed a statistically meaningful relationship with the university type, whether they had role models and whether they could access the necessary funds to become entrepreneurs. Another important result was that the students' entrepreneurial propensity did not have a meaningful relationship with the students' department, but that it had a meaningful relationship with the fact that the students took a class in entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneur, Entrepreneurship, Entrepreneurial Personality Traits, Entrepreneurial Propensity, Entrepreneurship Education, University Students

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan, tez yazma sürecim boyunca beni yönlendiren, sorularıma her zaman ilgiyle cevap veren, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen kıymetli hocam ve değerli tez danışmanım Prof. Dr. Veysel BOZKURT'a,

Benim bugünlere gelmemde en büyük emeği ve desteği olan, beni her zaman yüreklendiren, maddi ve manevi her yönden her zaman yanımda olan sevgili anneme, babama, ağabeyime ve ablama,

Tez yazma sürecim boyunca beni yüreklendiren, karamsarlığa kapılmama müsaade etmeyen ve beni devamlı motive eden kıymetli arkadaşlarıma,

yürekten teşekkür ederim.

Melike UBUZ

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
TABLolar LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

1.1. Girişimcilik Tanımı	3
1.2. Girişimciliğin Önemi	7
1.3. Girişimciliği Tetikleyen Faktörler	9
1.4. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi	11
1.4.1. Dünya Geneline Girişimciliğin Tarihi	11
1.4.2. Türkiye’de Girişimciliğin Tarihi	14

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

2.1. Girişimci Kişilik Özellikleri	18
2.1.1. Başarı Odaklı Olma	22
2.1.2. Risk Alabilme	23
2.1.3. Yenilikçi Olma	24
2.1.4. Kontrol Odağı	26
2.1.5. Belirsizliğe Karşı Tolerans	28
2.1.6. Öz Yeterlilik	28
2.2. Girişimcilik Eğilimi	29
2.2.1. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörler	30
2.2.1.1. Kültür	30
2.2.1.2. Din	33
2.2.1.3. Aile ve Rol Modelleri	34

2.2.1.4. Eğitim	36
2.2.1.5. Maddi Kaynaklar	38
2.2.1.6. Yaş ve Cinsiyet	38
2.2.1.7. İş Tecrübesi	39
2.3. Literatürde Girişimcilik Eğilimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	45
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	45
3.3. Araştırmanın Kısıtları	46
3.4. Araştırma Yöntemi	47
3.5. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri	48
3.6. Bulgular	49
3.6.1. Demografik Bulgular	50
3.6.2. İstatistiksel Analizler	57
3.6.3. Bulgulara İlişkin Değerlendirmeler	76
SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA	87
EKLER	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1.: Girişimci Kişilik Özellikleri	21
Tablo 2.1.: Girişimcilik ve Eğitim	37
Tablo 3.1.: Örneklem Grubunun Eğitimi ile İlgili Bilgiler	51
Tablo 3.2.: Güvenilirlik Testi Sonuçları	57
Tablo 3.3.: İlk KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	57
Tablo 3.4.: Düzeltilmiş KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	58
Tablo 3.5.: Faktörler, İfadeler ve Faktör Yükleri	59
Tablo 3.6.: Normallik Testi Sonucu	60
Tablo 3.7.: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri	61
Tablo 3.8.: Girişimcilik Eğilimi ve Girişimci Kişilik Özellikleri Ortalamaları	61
Tablo 3.9.: Regresyon Analizi Sonuçları	62
Tablo 3.10.: Cinsiyet ile Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	64
Tablo 3.11.: Bölüm ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	66
Tablo 3.12.: Girişimcilik Dersi Almış Olmak ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	67
Tablo 3.13.: Girişimcilik Dersinin Etkisi ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	68
Tablo 3.14.: Üniversite Türü ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	69
Tablo 3.15.: Ailede veya Yakın Çevrede Girişimcinin Olması ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	70
Tablo 3.16.: Dini İnançlar ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi	71
Tablo 3.17.: Geleceğe Dair Umut ile Girişimcilik Eğilimi	72
Tablo 3.18.: Maddi Kaynaklara Erişim imkânı ile Girişimcilik Eğilimi	73
Tablo 3.19.: Hipotez Testi Sonuçlarının Özeti	75

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1.: Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımı	50
Grafik 3.2.: Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımı	50
Grafik 3.3.: Girişimcilikle ilgili ders alan ve almayan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı	53
Grafik 3.4.: Örneklem grubunun dini inançları konusunda görüşleri	53
Grafik 3.5.: Örneklem grubunun gelecek ile ilgili hisleri	54
Grafik 3.6.: Örneklem grubunun çevrelerinde girişimci olmasına göre dağılımı	54
Grafik 3.7.: Örneklem grubunun kendilerini ait hissettikleri ekonomik tabakaya göre dağılımları	55
Grafik 3.8.: Katılımcıların kendilerini ait hissettikleri ekonomik tabaka ile kaynak erişimi karşılaştırması	56

GİRİŞ

Girişimcilik, uzun yıllardır üzerine araştırma yapılan ve tartışılan bir konudur. Girişimci ve girişimcilik birçok araştırmacı tarafından tanımlanmaya ve girişimciliğin belirgin özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Dünya'nın geri kalanında olduğu kadar Türkiye'de de araştırmacılar girişimciyi tanımlamaya ve girişimci kişiliği anlamaya çabalamışlardır. Örneğin, Karadeniz (2010), girişimciyi, yaşadığı çevrenin yarattığı fırsatları sezen ve buna göre planlar üreten ve bunları gerçekleştirerek kar elde eden kişi olarak tanımlamıştır. Bayrakdar (2011) ise ikna yeteneği olan, esnek, yaratıcı, bağımsız, sorunları hızlı çözen ve başarı odaklı kişilerin girişimci sayıldıklarını belirtmiştir (Duran, Büber ve Gümüştekin, 2013).

Girişimciliğin ülke ekonomileri için en önemli faydası kuşkusuz her bir yeni girişimin istihdam yaratıyor olmasıdır. Bunun yanı sıra, üretim, ülkelerin temel gelir kaynağı olduğundan bu amaca da hizmet etmektedirler. İşsizlik oranının yüksek olduğu ülkemizde yeni girişimlerin teşvik edilmesi ve bunların ortaya çıkabilmesi için gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir.

Bireylerin yeni bir girişimde bulunabilmesi için gereken maddi kaynaklar, yer ve zaman gibi unsurların sağlanması çok önemlidir. Ancak, tüm bu koşullar sağlansa bile bu, herkesin girişimci olabileceği anlamına gelmemektedir. Girişimci olabilmek için bireylerin belirli kişilik özelliklerini taşımaları beklenmektedir. Örneğin, girişimci bir kişinin yenilikçi olması, risk alabilmesi, kendine güvenmesi, belirsizlikler karşısında yılmaması, fırsatları iyi değerlendirmesi, çalışkan ve sorumluluk sahibi olması beklenir.

Tüm bunların yanı sıra, girişimciliğin ne olduğunu, nasıl başarılı bir girişimde bulunulabileceğini, hangi koşullar sağlarsa başarı elde edilebileceğini ve hangi koşullarda girişimin başarısızlıkla sonuçlanabileceğini bilen bilinçli bireyler yetiştirmek büyük önem arz etmektedir. Buradaki en büyük sorumluluk üniversitelere düşmektedir. Özellikle üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri geleceğin iş insanlarını yetiştirdiği için, öğrencilerin gerekli bilgi birikimi ile donanımlı bireyler olarak mezun edilmeleri için gerekli çabayı göstermelidirler.

Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin geleceğin girişimcileri olma potansiyeline sahip oldukları söylenebilir.

Bu çalışmada, potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerine sahip olup olmadıkları, girişimcilik eğilimlerinin ne düzeyde olduğu, girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki ve girişimcilik eğilimlerini etkileyen diğer faktörler incelenecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, önce girişimcilik kavramı detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Daha sonra girişimciliğin önemi üzerinde durulacak ve girişimciliği tetikleyen faktörlerin neler olduğu incelenecektir. Son olarak ise, girişimciliğin hem Türkiye’de hem de başka ülkelerde nasıl geliştiği tarihsel açıdan ele alınacaktır.

İkinci bölümde ise girişimci kişilik özelliklerinin neler olduğu açıklanacak ve her biri detaylı bir şekilde tanımlanacaktır. Daha sonra girişimcilik eğiliminin ne olduğu ve bu eğilimi hangi faktörlerin etkilediği ele alınacak ve son olarak literatürde girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi üzerine yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki incelenecektir. Bu bölümde araştırmanın amacı ve öneminden, kısıtlarından, yönteminden ve örneklem grubunun detaylarından bahsedilecek ve analizler sonucunda elde edilen bulgular paylaşılacak ve yorumlanacaktır. Çalışma, sonuç ve önerilerin paylaşıldığı bölüm ile sona erecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

1.1. GİRİŞİMCİLİK TANIMI

Girişimcilik son zamanlarda sıkça araştırılan bir konu olmasına rağmen kabul edilmiş ortak bir girişimci tanımı bulunmamaktadır (Vesper, 1980: 2). Kökleri ekonomi, psikoloji, sosyoloji ve işletme alanlarına uzanan çok yönlü bir disiplin olan girişimcilik en genel anlamda, kişilerin var olan fırsatları ve/veya imkanları kullanarak, sınırlı kaynakları yenilikçi süreçler için kullanabilmesidir (Mitchell v.d., 2002).

Bugüne kadar girişimcilik ile ilgili tanımlamalar yapılırken genellikle girişimcilik kavramı yerine girişimci kavramı üzerinde durulmuştur (Shane, 2000: 218). Kelime anlamına bakıldığında, girişimci kelimesi Fransızca “entrepreneur” kelimesinin karşılığı olarak dilimize girmiştir. “Entrepreneur” kelimesi ise “entreprendre” fiilinden türetilmiştir ve “entreprendre” fiili Türkçe’de “bir şey yapmak” anlamına gelmektedir (Westhead ve Wright, 2000’den akt. Çetindamar, 2002: 33).

‘Girişimci’, farklı kişiler için farklı anlamlar ifade etmektedir. Örneğin, bir ekonomist için girişimci, kaynak, işgücü ve başka değerleri bir araya getiren ve bunların toplam değerini arttıran kişidir. Bir psikoloğa göre ise bir şey elde etme ve bir şeyi başarma hırsı olan ve belki de başka insanların otoritesi altında olmaktan kaçınan kişidir. Bir işadamı için girişimci, bir tehdit veya bir rakip iken başka bir işadamı için bir ortak, bir tedarikçi veya bir müşteridir. Aynı kişi kapitalist bir filozof için servet yaratan, kaynakları daha iyi kullanacak yöntemler bulan, israfı azaltan ve başkaları için istihdam sağlayan kişidir (Vesper, 1980: 2). Hisrich’e göre, tüm bu tanımlar girişimciyi farklı bir bakış açısıyla ele almakla birlikte kısıtlı kalmaktadır. Girişimciler her meslekte ve alanda vardır. Örneğin, eğitim, sağlık, hukuk, mimarlık,

mühendislik ve üretim alanlarında da girişimcilikten bahsetmek mümkündür (Hisrich, 1990: 209).

Tarihsel gelişimi açısından girişimci kavramına bakılacak olursa bu kavramı ilk kez kullanan, Fransız bankacı Richard Cantillon'dur. Cantillon girişimciyi, gelirlerin belirsiz, harcamaların ise belirli olduğu koşullar içerisinde faaliyet gösteren kişi olarak tanımlamıştır (Van Praag, 1999: 313). Ona göre, girişimci, sistem içinde büyük bir öneme sahiptir ve sistemdeki arz-talep dengesini korur (Güney, 2008: 4).

Toprak sahibi, girişimci ve işçilerin var olduğu ekonomik düzende, Cantillon belirli bir dengenin var olduğunu savunmuştur. Bu ekonomik düzen bu üç gruptaki bireylerin karşılıklı alışverişine dayanmaktadır ve bir denge oluşturmaktadır. Aradaki alışverişin mümkün olmasını sağlayan grup ise girişimcilerdir. Dolayısıyla, girişimciler ekonomik dengenin sağlanmasında yüksek öneme sahiptir. Cantillon'un söz ettiği sistemde, girişimciler arabuluculuk yapan gruptur. Onların başlıca motivasyonu belirli bir fiyata satın aldıkları şeyi belirsiz bir fiyata satarken elde edecekleri kardır. Bu sebeple, Cantillon arbitraj eyleminde bulunmanın her zaman beraberinde belirsizlik getirdiğini savunmuştur. Ancak, ona göre girişimciler yalnızca arbitrajdan sorumlu değildir. Aynı zamanda, çiftçi, taşımacı veya bankacı gibi görevleri de olabilmektedir (Van Praag, 1999: 313).

Girişimcilerin toprak sahibi ve işçilerden farklı görünmesinin sebebi aldıkları risklerdir. Toprak sahibi veya işçi olanların bu anlamda risk almaları söz konusu değildir ve gelirleri belirlidir. Toprak sahibinin alacağı kira geliri bir kontrata bağlıdır ve işçinin geliri işvereni tarafından belirlenmiştir. Cantillon'un tanımına göre girişimci, risk alabilen öngörülü bir kişi olması gerekirken yenilikçi olmasına gerek yoktur. O, yalnızca arz talep dengesini sağlayan, arzı veya talebi arttıran bir araçtır (Van Praag, 1999: 313-314).

Cantillon'dan sonra konuya ilişkin önemli katkıda bulunmuş olan ve Avrupa'nın ilk ekonomi profesörlerinden biri olan Jean-Baptiste Say, girişimciyi hem üretimde hem de dağıtımda merkezi bir rol oynayan kişi olarak tanımlamıştır. Say, girişimcinin yönetici rolünü de üstlendiğini söyleyerek girişimcinin yönetsel rolünü ilk vurgulayan iktisatçı olmuştur (Van Praag, 1999: 314). Say'a göre

girişimcilerin genel kültüre sahip olmak, piyasada talep miktarını kestirebilmek, satış potansiyeli yaratmak ve üretim maliyetini iyi hesaplayabilmek gibi belirli özellikleri vardır (Alp, 2009: 6).

Neo-klasik dönemin ekonomistlerinden bir tanesi olan Alfred Marshall'ın da girişimcilik alanına önemli katkıları olmuştur. Marshall'a (1890, 1930) göre, girişimci şirket içinde hem tüm sorumluluğu alan hem de bütün kontrolü elinde tutan kişidir ve hem yönetici hem de işverendir. Dolayısıyla, girişimcinin belirli becerileri olması gerektiğini savunmuştur. Örneğin, aynı anda birçok şeyi akılda tutabilmek, gerektiği anda bir şeyi yapabilmek için gerekli her şeyi hazırda tutmak, bir şeyler ters gittiğinde hemen harekete geçebilmek ve değişikliklere ayak uydurabilmek bunlardan bazılarıdır. Ona göre, bu tür beceriler aileden, eğitimden ve doğuştan gelen genel becerilerdir. Bunun yanı sıra, girişimcinin ticareti biliyor olması, fırsatları görebilmesi ve risk alabilmesi gerekmektedir. Özetle, Marshall'ın pazar ekonomisinin merkezinde girişimciler vardır. Girişimciler, retim ve dağıtım sürecini yönlendirir; pazardaki arz talep dengesini sağlar; şirket içindeki anapara ve işgücünü koordine eder; üretimle ilgili tüm riskleri üzerine alır; şirketleri yönetir ve liderlik yapar; maliyetleri minimize eder ve yeniliklerle birlikte ilerleme sağlarlar (Van Praag, 1999: 318-319).

Girişimcilik teorisi alanında en önemli kişilerden biri de Joseph Schumpeter'dir. Schumpeter'in girişimcilik teorisine en büyük katkısı "yenilik" kavramına yüksek önem vermesi olmuştur. Ona göre, girişimci yenilikçi bir kişidir ve kar elde edebilmek için yenilikler yaratır. Bunlar, yeni bir ürün veya var olan ürünün yeni kalitesini ortaya koyma; yeni bir üretim tekniği geliştirme; yeni pazarlar bulma; yeni kaynaklar bulma ve yeni kurumlar oluşturmak olarak sınıflandırılmıştır. Schumpeter'e göre, girişimci bağımsız bir yönetici olmak zorunda değildir. Sermaye sahibi ve risk üstlenen kişi de değildir. Ona göre, girişimci, yenilik yaratan ve liderlik yapan kişidir (Chell, Haworth ve Brearly: 1991'den akt. Güney, 2008). Schumpeter, aynı zamanda 1911 yılında "yaratıcı yıkım" kavramını ortaya koyan kişi olmuştur. Avusturya ekolüne göre, şirketler birbirleriyle rekabet edebilmek için sürekli olarak 'yeni' teknoloji, 'yeni' ürün veya eski ürünler için 'yeni' kullanım amacı bulmak zorundadırlar. Bu konuda ilk yeniliği yapan şirket çok hızlı bir şekilde büyür ve diğer

şirketleri geride bırakır ve bunun sonucunda da bu yenilik yapmakta başarısız olan şirketler ‘yıkılır’. Yaratıcı yıkım kavramı işte bu süreci ifade eder (Acs, Morck ve Yeung, 2001: 237). Schumpeter’in girişimcilikle ilgili fikirlerini diğer ekonomistlerden ayıran, girişimciyi risk alan kapitalist olarak tanımlayan görüşe açık bir şekilde karşı çıkması olmuştur. Ona göre, risk almak ve kapitale sahip olmak görevleri bankacılara aittir. Bunun yanı sıra, Schumpeter’e göre, girişimci bir yönetici ya da bir şirketin sahibi olmak zorunda da değildir; girişimcilik bir meslek, kalıcı bir pozisyon veya sosyal bir sınıf da değildir. Girişimci, hangi pozisyonda olursa olsun, yenilik yapan kişidir (Van Praag, 1999: 320).

David McClelland ise girişimciyi yüksek başarı odağına sahip olan, enerjik ve orta düzeyli risk almaya eğilimli kişi olarak tanımlamıştır. Ona göre, bir toplumun ekonomik anlamda gelişebilmesi, o toplumda başarı isteği yüksek olan girişimci sayısının fazla olmasıyla ilişkilidir (Güney, 2008: 14-15).

Hisrich ve Peters (1989), girişimciliği gerekli zamanı ve çabayı adayarak, finansal, zihinsel ve sosyal riskleri göze alarak değerli bir şey yaratma ve bundan hem maddi hem de kişisel haz alma süreci olarak tanımlamışlardır (Hisrich, 1990: 209). Daha sonra ise bu tanıma yeni bilgi yaratma, fırsatları görebilme veya fırsat yaratma süreçlerini de eklemişlerdir (Hisrich ve Peters, 2002).

Görüldüğü üzere, girişimcilik kavramı, literatürde önce risk ile ilişkilendirilmiştir. Ancak daha sonra bu kavram bir iş kurmak amacıyla risk alma, yeni fikirler ortaya koyma ve bu fikirlerin ürün ve hizmete dönüştürülerek pazara sunulması faaliyetlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Zhao, 2005: 26). Girişimci ise fırsatları görüp değerlendirebilen, bu aşamada kaynaklarını riske atabilen, kaynakların yatırıma dönüşmesi sürecini yönetebilen ve sonuç olarak bir değer yaratan kişi olarak görülmektedir (Allen, 2006’dan akt. Korkmaz, 2012). Bridge, Ken ve Cromie’ye (2003) göre ise, girişimcilik süreci işe başlamayı, iş sahibi olmayı, işi geliştirmeyi ve büyütmeyi kapsamaktadır (Korkmaz, 2012: 211).

1.2. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

Tarihsel açıdan bakıldığında, girişimciler bugünkü gibi takdir edilmemiş ve saygı görmemişlerdir. Bunun bir sebebi Aristo'nun "sıfır toplamlı oyun" fikrine dayanmaktaydı. Aristo, ekonomik faaliyetlerde bir kişinin kazancının başka bir kişinin kaybı demek olduğu görüşünü ortaya çıkarmıştı. Dolayısıyla, girişimcilerin elde ettikleri kar hırsızlık olarak algılanırdı (Van Praag, 1999: 311-312). Ancak, bugün girişimcilik ekonomik büyüme için büyük öneme sahiptir (Hsu, Roberts ve Eesley, 2007: 770). Girişimcilik, bir istihdam yaratma aracıdır. Dolayısıyla, girişimcilik faaliyeti işsizliğin azalmasında yardımcı bir rol oynamaktadır (Baptista ve Thurik, 2007: 75-89). Özellikle de gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümeleri için son derece önemli bir araçtır (Zoltan, 2001: 235-245). Gelişmekte olan ülkelerde, girişimciler sayesinde kullanılmayan potansiyel keşfedilip aktif hale getirilebilir ve yeni iş sahaları oluşturularak istihdam yaratılabilir. Dolayısıyla, girişimcilik ülkelerin kalkınmasında ve ekonomik büyümede kritik öneme sahiptir (Korkmaz, 2012: 211-212).

Girişimciliğin istihdam yaratmadaki önemine dair bir örnek ABD üzerinden verilebilir. 1980ler ve 1990larda ABD'de birçok şirket küçülmeye gitmek zorunda kalmıştır ve yaklaşık beş milyon kişi aniden işsiz kalmıştır. Ancak, aynı dönemde işsizlik oranı son 30 senenin en düşük seviyesine ulaşmıştır. Bunun en önemli sebebi, uzmanlara göre, girişimcilerin faaliyetleridir. Bu yeni girişimler, kaybedilen işlerin yerine yeni istihdam alanları açarak piyasadaki açığı fazlasıyla telafi etmiştir (Baron, 2000: 15).

Ekonomi teorilerinde başlıca üretim faktörlerinin doğal kaynaklar, işgücü, sermaye ve girişimcilik olmak üzere dört gruptan oluştuğu bilinmektedir (Kuvan, 2007: 4). Girişimcilik, bilgi toplumuna geçerken çok daha önemli bir hale gelmiştir (Kuvan, 2007: 4; Güney, 2008: 59). Teknolojinin hızlı bir şekilde geliştiği günümüzde bu gelişmelere ayak uydurabilecek nitelikli kişilerin olması ekonomik gelişme için belirleyici olacaktır. Değer yaratmada, fiziksel emeğin önemli olduğu geçmişten artık fikrî emeğin önemli hale geldiği bir döneme geçiş olmuştur (Kuvan, 2007: 4). Dolayısıyla, girişimci, artık yalnızca sermaye sahibi olan kişi

değildir; sermaye sahibi olup başarısız olan birçok girişimci vardır. Gerçek anlamıyla girişimci, kendi veya başkasının parası ile bir değer ve refah yaratan kişidir. Bu nedenle de ülkelerin ekonomik kalkınmaları açısından son derece önemlidirler (Güney, 2008: 59). Sonuç olarak, toplumdaki işgücünün nitelikli olması ve girişimcilik potansiyelinin yüksek olması ülkelerin ekonomik başarılarında daha önemli bir unsur haline gelmiştir (Kuvan, 2007: 4).

Yapılan bazı araştırmalara göre, G-7 ülkelerinin ekonomik büyümeleri ile girişimcilik düzeyi arasında önemli bir ilişki vardır. Girişimci faaliyetin yeniliği beraberinde getirmesi ve rekabetin artması ekonomik büyüme için kuşkusuz önemli faktörlerdir. Girişimci, yalnızca kendisine gelir sağlayan kişi değil, aynı zamanda hem iş dünyasının hem de sosyal yapının gelişmesi ve değişmesinde önemli bir rol oynayan kişidir. Girişimciliğin en önemli özelliklerinden bir tanesi, girişimcinin toplumun ihtiyaçlarını belirleyip buna göre üretim faaliyetlerine başlayarak bir açığı kapatması ve toplumsal refaha dönüştürmesidir. Girişimci, aynı zamanda istihdam yaratarak toplumun işsizlik sorununa çözümde katkı sağlar ve dolayısıyla istihdam sağladığı bireylerin de refahını artırmış olur (Güney, 2008: 68).

Özetle, girişimcilerin ekonomiye katkıları oldukça fazladır. Her toplumsal kesimden bireylere istihdam sağlamak, yeni ürünler ve hizmetler yaratmak, firmalar için tedarikçi rolünü üstlenmek veya taşeronluk yapmak, hizmet sektörüne katkıda bulunmak ve rekabetin artmasıyla birlikte gelen ürünlerdeki kalite artışı bunlardan bazılarıdır (Güney, 2008: 69).

Shane ve Venkataraman (2000: 219) girişimcilik üzerine araştırma yapılmasının önemini vurgularken üç sebep ortaya koymuşlardır:

1. Girişimcilik sayesinde teknik bilgi ürün ve hizmete dönüştürülür ve topluma sunulur.
2. Girişimcilik sayesinde ekonomideki zamansal ve konumsal yetersizlikler keşfedilir ve hafifletilir (Krizner, 1997).
3. Kapitalist bir toplumda, değişikliğe sebep olan tüm kaynakların arasında Schumpeter'e göre (1934) değişim sürecinin en önemli etkeninin girişimciliğin getirdiği yenilikçiliklerdir.

1.3. GİRİŞİMCİLİĞİ TETİKLEYEN FAKTÖRLER

Girişimciliğin gerçekleşebilmesi için öncelikle belirli fırsatların var olması gerekmektedir. Girişimcilikle ilgili fırsatlar, Casson (1982)'a göre, ürün, hizmet, hammadde ve düzenleyici yöntemlerin üretim maliyetlerinden daha yüksek bir fiyata satılabildiği durumlardır. Bu fırsatları görebilmek öznel bir süreçtir ancak fırsatların varlığı nesneldir ve her zaman herkesin farkındalığına açıktır (Shane, 2000: 220). Venkataraman'a (1997) göre, girişimcilikte iki önemli faktör söz konusudur. Bunlardan bir tanesi kar getirecek fırsatların var olması diğeri ise bu fırsatları görüp değerlendirebilecek atılgımcı bireyler, yani girişimcilerdir (Shane, 2000: 218).

Girişimcilik süreci fırsatları değerlendirmek isteyen insanlar ile başlar. İnsanların fırsatları görme, değerlendirme ve onların peşinden gitme becerisi ve motivasyonu ise kişiden kişiye değişebilir. Bu çeşitliliğin girişimcilik sürecinde önemli bir rolü vardır. (Shane, Locke ve Collins, 2003: 259). Shane, Locke ve Collins, bir motivasyon aracı olarak egoistik tutkudan bahsetmişlerdir. Onlara göre, gerçek ve rasyonel bir egoist işini tutkulu bir şekilde sever. Aynı zamanda bu kişiler, bir işletme kurma sürecini ve onu kârlı hale getirmeyi de severler ve kendi çıkarlarına fayda getirecek her konuda ellerinden gelenin en iyisini yapmaya motivedirler (Shane, Locke ve Collins, 2003: 269).

Girişimcileri iş kurmaya iten belirli faktörler vardır. Bunlar işsizlik sorunları, başkası adına çalışmak istememe, kendini ispat etme ve itibar kazanma hırsı ve çok para kazanma isteğidir (Zimmerer ve Scarborough, 2005'ten akt. Korkmaz, 2012). Bazı durumlarda kişiler yeni fikirlerini veya geliştirdikleri yeni bir ürünü çalıştığı kurumdaki patronlarına kabul ettiremezler ve bu yeni ürünü üretmek için kendi şirketini kurmaya karar verebilirler. Buna benzer şekilde, bazen kişiler pazardaki eksiklerin farkına varıp müşterilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için yeni bir işyeri açabilirler. Bazı durumlarda da yaşanan olumsuzluklar bir kişiyi işyeri açmaya sevk edebilir. Örneğin, işten çıkarılan ya da eşinin işi sebebiyle işinden ayrılıp farklı bir şehre taşınmak zorunda kalan bir kişi kendi işini kurma kararı verebilir. Bunun yanı sıra, emekli olduktan sonra çalışmaya devam etmek isteyen kişiler veya

yükseköğrenimini tamamlamış fakat iş bulamamış bir kişi için de kendi işyerini açmak daha cazip gelebilir. Ancak, bu tip olumsuzluklar yaşayan herkes girişimci olmamaktadır. Kişi ancak işyeri açmanın hem mümkün hem de makul olduğunu düşünürse bu kararı verecektir (Hisrich, 1990: 210). Ancak bunun aksine, çalıştığı kurumda kendini güvende hisseden, aile geçindirmesi gereken ve mevcut hayat tarzından memnun olan kişiler ise bunları riske atıp bir girişimde bulunmayı tercih etmeyeceklerdir (Hisrich, 1990: 214).

Hisrich ve Brush (1984), 468 kadın girişimci ile yaptıkları çalışmada en büyük motivasyonun başkası için çalışmak istememe olduğunu ortaya çıkarmışlardır (Hisrich 1990: 214). Bu motivasyon hem kadınların hem de erkeklerin girişimcilikle ilgili olan tüm sosyal, psikolojik ve finansal riskleri almasını ve başarılı olabilmek için uzun saatler çalışmalarını sağlamaktadır. Kadın ve erkekler için, başkası için çalışmama fikri en büyük motivasyon kaynağı iken bunu erkekler için kazanç kadınlar için ise iş memnuniyeti, başarılı olma isteği ve daha sonra kazanç izler (Hisrich, 1990: 214).

Ancak, tüm bunların yanı sıra girişimci olmayı zorlaştıran faktörler de vardır. Bunlara örnek olarak maliyetin yüksek olması ve sermaye bulma zorluğu, hukuki engeller, girişimcilik ile ilgili yeterince eğitim almamış olmak, yüksek riskler, girişimci kavramının anlaşılmamış olması, insan kaynakları kısıtları ve kişisel özelliklerden kaynaklanan eksiklikler gösterilebilir (Wickham, 2006'dan akt. Korkmaz, 2012). Ayrıca, vergiler, girişimcilerin önündeki en büyük engellerden biridir. Ağır vergi uygulamaları olan ülkelerde işyeri açmak diğerlerine nazaran daha zordur çünkü bu vergiler sonucunda girişimcinin elde edeceği kazanç daha düşük olmaktadır (Hisrich, 1990: 211).

Bazı durumlarda ise kurulmuş bir işin başarılı olamaması söz konusudur. Bazı girişimciler eleman istihdam edecek düzeye gelemeyiz; bazıları işyerlerini yeterince kar getiren bir kurum haline getiremezler; bazılarının girişimleri ilk aşamaları bile geçemez ya da en kötüsü; bazı girişimciler iflas edebilir (Van Praag, 1999: 312).

1.4. GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.4.1. DÜNYA GENELİNDE GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHİ

Tarihsel gelişimi bakımından girişimcilik incelendiğinde iki dönemden bahsetmek mümkündür. Literatürde, sanayi devrimi, bu iki dönemi ayıran en önemli dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Çakmak, 2003: 61). Sanayi devriminden önce, girişimcilik kavramı ile bundan sonraki girişimcilik algısı birbirinden farklıdır (Candan, 2011: 160).

Sanayi devrimi öncesindeki dönemde sermaye birikimi gezgin tüccarların yürüttüğü ticari faaliyetler ile sağlanmıştır. Sanayi devrimi sonrasında ise yerleşik tüccarların yatırımları sermaye birikimini mümkün kılmıştır. Bu iki dönem “ticari dönemdeki girişimcilik” ve “sanayi dönemindeki girişimcilik” olarak adlandırılmıştır. İnsanların ihtiyaç duydukları her şeyi kendilerinin elde ettikleri dönemde girişimcilere ihtiyaç yoktu. Ancak, ihtiyaçlar çeşitlenmeye ve artmaya başladığında girişimcilere olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır (Çakmak, 2003: 61).

Sanayi devrimi öncesindeki kervan ticareti girişimciliğin ilk formu olarak kabul edilmiştir. Daha sonra ise sanayi teşebbüsleri oluşmuştur ve girişimcilik günümüze kadar gelmiştir (Mehmet Cavid, 2001: 77). Yukarıda da bahsedildiği üzere, sanayi devrimi öncesinde “girişimci” ticaret yapan kişilerdi. Takas ekonomisinin ve daha sonra para ile yürütülen ticari faaliyetlerin yaygınlaştığı yedinci yüzyıldan itibaren tüccarlar farklı ve uzak bölgelere mallarını ulaştırmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak, sermaye birikimi giderek artmış, kurumsallaşma başlamış ve insanların kendi ait oldukları sınırların ötesine geçmeleri zihniyet ve değer yargılarında değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, tüccarlar aslında farkında olmadan sanayi devrimine giden yolda önemli gelişmelere sebep olmuşlardır. Bu dönemdeki “girişimciler” gerek ekonomik gerekse siyasi, kültürel, hukuki ve ahlaki değişikliklere sebep olmuşlardır. Bu dönemde kâr elde etmek amacıyla ticari girişimlerde bulunan toplumlar ekonomik anlamda daha başarılı olmuşlardır (Çakmak, 2003: 65).

See'ye göre bu dönemdeki "girişimcilerle" ilgili olarak şunlar söylenebilir (See, 2000'den akt. Çakmak, 2003: 66):

1. Girişimcilerin uzmanlaştıkları belli alanlar yoktur ve her türlü mal için alım satım yaparlar.
2. Girişimciler belirli pazarlarda ticaret yapmazlar. Onlar için ticaret yapabildikleri her alan bir pazar olmuştur.
3. Girişimciler, bir ürünün fazla üretildiği yerden bu ürünleri alarak ihtiyaç duyan bölgelere ulaştırırlar.
4. Girişimciler, diğer girişimcilerle birlikte hareket ederek ticaret yaparlardı. Bunun sebebi deniz ulaşımı 15. yüzyıla kadar gelişmediğinden daha tehlikeli olan karayollarını kullanmak zorunda olmalarıdır. Diğer girişimcilerle birlikte hareket ederek daha güvenli bir ticaret yolu bulmuşlardır. Bir araya toplanan malların satışından elde edilen kazanç ise hisselerle doğru orantılı olarak paylaşılmıştır.
5. Bankacılığın gelişmediği bu dönemde, girişimciler, fuar mektupları ve poliçeler kullanmışlardır.

Bu dönemdeki önemli gelişmelerden bir tanesi girişimcilerin işçi istihdam etmeye başlamaları olmuştur. Bu durum özellikle dokumacılıkta ev endüstrisinin gelişmesinde kendisini göstermiştir. Hem tarımsal faaliyetlerin hem de ev endüstrisinin gelişmesi büyük bir refah sağlamış ve bunun sonucu olarak toplumsal yapıda belli değişiklikler gerçekleşmiştir. Örneğin, evliliklerin sayısı artmış ve nüfus çoğalmıştır. Nüfusun kırsal alanlarda artması şehirde istihdam edilebilecek birçok kişinin var olmasına yol açmıştır. Artık ürettikleri ürünleri pazarlara satabilmek için küçük üreticiler daha büyük tüccarlara ihtiyaç duymaya başlamışlardır ve kırsal kesimdeki istihdam edilebilecek kişiler de bu aracılığı yaparak üretim sürecine dâhil olmuşlardır (Landes, 1998'den akt. Çakmak, 2003: 67). Bu sayede, girişimciler kendilerine yeni pazarlar bulabilmişler ve alanlarında uzmanlaşmaya başlamışlardır. Sonuç olarak, ticari faaliyetler kurumsallaşmaya başlamıştır. Buna örnek olarak fuarların ve mali piyasaların ortaya çıkması gösterilebilir (Çakmak, 2003: 67).

Ancak bu gelişmelere rağmen 15. yüzyıla kadar girişimciler hala kültürel, dini ve idari açılardan aşağıda belirtilen belli zorluklarla karşılaşmışlardır (Çakmak, 2003:68):

1. Kiliselerin toprak mülkiyetlerini elinde bulundurmaları ve otoriteye sahip olmaları ticareti zorlaştırmıştır. Piyasadaki fiyatların adil olması gerektiği inancıyla tüccarlara müdahalelerde bulunan kiliseler girişimcilerin kar güdülerini olumsuz etkilemiştir.
2. Özel mülkiyet ve dolayısıyla servet birikimi müsadere sebebiyle oluşamamaktaydı.
3. Deniz ticaretinin yaygın olmaması ve karayollarının güvenli olmaması ticareti zorlaştırmaktaydı.
4. Mali piyasaların henüz tam anlamıyla oluşmaması da malların alınmasını ve satılmasını olumsuz etkilemekteydi.

Denizciliğin gelişmesi ve coğrafi keşiflerle birlikte ticaret daha da gelişmiştir (Çakmak, 2003: 70). Aynı zamanda, tarımsal faaliyetlerin artması ve fazla ürün elde edilmeye başlamasıyla birlikte bu ürünler de farklı pazarlara ulaşmaya başlamıştır. 13. yüzyılda başlayan ticari faaliyetler 17. yüzyıla gelindiğinde Avrupa'nın pek çok yerinde yaygınlaşmıştır. Ancak, kilisenin otoritesinin devam etmesi girişimciler için bir engel teşkil etmeye devam etmiştir. Bu nedenle, Protestanlık inancına destek daha çok girişimcilerden gelmiştir. Protestan inancının vurguladığı özellikler olan çalışkan olmak, tasarruf yapmak ve tutumlu olmak girişimcilerin de özellikleri arasında sayılabilir. Kazanç elde ettikleri için utanan Katolik girişimciler Protestan inancında böyle bir suçluluk duygusu içine girmemişlerdir (Hill, 1998'den akt. Çakmak, 2003: 71).

Sanayi devrimine kadar süren bu dönem için literatürde “ticari kapitalizm” dönemi denmektedir. Ancak ticaretin yoğun olması bu dönemde sanayi alanında hiçbir gelişmenin yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin, İtalya'da tekstil alanında üretim yapılmaktaydı ancak tüm bu sanayi üretiminin gelişmesi sanayi devriminden sonra olmuştur (Çakmak, 2003: 72). Sanayi devriminden sonra toplumsal yapıda ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler şu şekilde özetlenebilir (Deane, 1994'ten akt. Çakmak, 2003: 72):

1. Geleneksel üretim şekli değişmiştir ve bununla birlikte çıkar ilişkileri ve ortaklıklar doğmuştur.
2. İktisadi faaliyetlerde dışa açılım ve uzmanlaşma başlamıştır.
3. Göç sebebiyle şehirleşme artmıştır.
4. Yeni sosyal ve mesleki sınıflar oluşmuştur.
5. Teknolojik gelişmeler için uygun ortam oluşmuştur.

Sanayi devrimi, beraberinde teknolojik ilerleme ile birlikte yeni bir iktisadi örgütlenme biçimini de getirmiştir. Örneğin, lonca sistemi kaldırılmış ve zanaatkâr yetiştirmeye son verilmiştir. Bunun yanı sıra, özel mülkiyet anlayışı başlamış ve ticari sözleşmeler artmıştır. Özel mülkiyet anlayışının ortaya çıkması ve lonca sisteminin kaldırılması girişimcilik için önemli gelişmeler olmuştur çünkü bu gelişmeler sayesinde girişimciler için gerekli ortam sağlanmıştır. Sonuç olarak, girişimcilerden oluşan bir burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır (Çakmak, 2003: 73-75).

1.4.2. TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHİ

Türkiye’de iktisat tarihi araştırmalarında yaygın olarak rastlanan kanı girişimciliğin yeterince önemsenmediğidir. Bunun sebebi, Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Osmanlı döneminde ticaret, gayrimüslimlerin aktif olduğu bir alan olmuş ve Müslüman kesim nadiren ticaretle ilgilenmiştir. Ancak, bunun sebebini İslam inancına dayandırmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Zira, Hz. Muhammed’in kendisinin ticaretle uğraşmış olması Müslümanların para kazanmaya olan yaklaşımlarının olumsuz olmadığını göstermektedir (Buğra, 2010: 64-65).

Osmanlı Devleti’nin sosyal ve kültürel yapısı ve devlet anlayışı sonucu toprak sahibi olan bir sınıf oluşmamış ve devlete ait toprakları işleyen üreticilerin devlete vergi verdikleri bir sistem kurulmuştur. Dolayısıyla, Osmanlı zamanında bireysel ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi ve yeni fikirlerin ortaya atılması için uygun bir zemin var olmamıştır. Sonuç olarak, girişimci zihniyetin gelişmesi mümkün olmamıştır (Akın, 2003: 32).

Osmanlı döneminde girişimci zihniyetin gelişmemesinin birçok sebebi vardır. Bunlardan bir tanesi Osmanlı topraklarının bereketli olması sebebiyle insanların bolluk ve bereket içinde yaşamış olmalarıdır. Bunun yanı sıra, İslam inancında aza kanaat edildiği ve “bir lokma bir hırka” inancı benimsendiği için bireyler daha fazlasını elde etmek için çabalamayı düşünmemişlerdir (Doğru, 2008: 77-78). Ancak, bu fikre karşı çıkan ve İslam dininin girişimcilik düşüncesine ket vurmadığını, aksine buna teşvik ettiğini savunan araştırmacılar da vardır. Onlara göre, Hz Muhammed’in

kendisinin ticaretle uğraşması ve bunu teşvik etmesi Müslümanları da ticaret yapmaya teşvik etmiştir (Akın, 2003: 34).

Bazı Weberci araştırmacılar, İslam dini ile kapitalist düşüncenin birbiriyle çelişmediğini vurgulamışlardır (Özdemir, 2006: 43). Ancak, Nişancı'ya (2002) göre ise, belirli başka Weberci araştırmacılar ise İslam inancının girişimcilik için uygun zemini sağlamadığını belirtmiştir. Osmanlı zamanında, para yatırım aracı olarak kullanılmamıştır. Bunun yerine, paraya sahip olanlar cami veya çeşme yaptırmış ve yoksullara sadaka vermişlerdir (Candan, 2011: 162). Dolayısıyla, Osmanlı'da sermaye birikimi gerçekleşmemiş ve batıdaki gibi girişimci bir sınıf ortaya çıkmamıştır. Aynı zamanda, Osmanlı devletinin siyasi yapılanması da girişimci sınıfın oluşmasını engelleyen faktörlerden biri olmuştur. Osmanlı devletinde padişahın tek otorite olması kullarının bireyci hareket etmesine izin vermemiştir. Padişah da kendi otoritesinin devamı için başkalarının ekonomik olarak büyümesini istememiştir ve sermaye birikimini önlemiştir (Sayar, 2000'den akt. Candan, 2011: 163).

Prens Sabahattin de Osmanlı'da girişimciliğin gelişmemesinin sebebini dini inanca değil sosyal yapıya bağlamıştır. Ona göre, en büyük etken Osmanlı devletinin, kişilerin bireyci ve bağımsız olmasına engel olmasıydı. Osmanlı devletinde bireyler devlet memurluğuna teşvik edilmiştir. Dolayısıyla, bağımsız olmayı öğrenemeyen ve risk almaktan korkan bireyler girişimci olmayı düşünmemişlerdir. Bunun yanı sıra, Osmanlı'daki lonca sistemi serbest rekabeti ortadan kaldırdığından sermaye birikimine engel olmuştur (Akın, 2003: 35). Osmanlı topraklarında Müslümanlar tarım ve zanaat ile uğraşırken ticaret daha çok gayrimüslimlerin elinde olmuştur. Osmanlı devletinin ilerlemesini sağlamak amacıyla Jön Türkler, Avrupa'dan yeni bir ekonomik modeli örnek almak istemişlerdir ancak Müslüman burjuva sınıfının olmaması buna engel olmuştur. Bu nedenle, öncelik girişimci bir sınıf yaratmak olmuştur. Bu amaçla Müslümanın lehine ve gayrimüslimlerin aleyhine çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen çok başarılı olunamamıştır (Candan, 2011: 163).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında girişimci bir sınıf oluşturma çabaları İttihat ve Terakki döneminde olduğu gibi devam etmiştir. Bu yeniden yapılanma döneminde burjuvazi sınıfının oluşturulması önemli bir gündem olmuştur. Dolayısıyla, bu sınıfı oluşturmak devletin kendisinin yürüttüğü bir çalışma olmuştur. 1927 yılında yürürlüğe giren Teşvik-i Sanayi Kanunu'ndan sonraki dönemde devlet çalışanları ticari alanda eğitilmiş ve bu alanlarda çalışmak üzere devlet tarafından görevlendirilmişlerdir. Ancak, devlet memurlarının girişimcilik ile ilgili çok bilgi sahibi olmamaları ve girişimcilik özelliklerine sahip olmamaları bu çabaların olumlu sonuçlanmasına engel olmuştur. (Candan, 2011: 164-165)

Türk iş adamları hem devlet müdahalesinin ekonomik başarıyı olumsuz etkileyeceğine hem de liberal politikaların etkilerinin başarı getireceğine dair kuşku duymuşlardır. Türk iş adamları kapitalizmin temel ilkelerini içselleştirememişlerdir. Türkiye'deki değerler sisteminin ve kurumlarının Batı ülkelerinden oldukça farklı olması iş hayatında da büyük farklılıklara yol açmıştır (Buğra, 2010: 17-18).

Daha güncel verilere bakılacak olursa, Startups.watch verilerine göre, 2017 yılında 167 girişim ile toplamda 103 milyon dolarlık bir yatırım yapılmış ve bir önceki sene ile kıyaslandığında %102'lik bir artış olmuştur. Ancak, Küresel Girişimcilik Endeksi raporlarına göre, Türkiye dört yıl önce 25. sıradayken bugün 37. sıraya gerilemiştir. Dünyada ise girişimcilik ile yaratılan değer %78'i yedi ülkedeki 11 şehirde toplanmıştır. Yani, "girişimcilik ekosisteminde" bulunan ülkelerin %20'si bu değer neredeyse %80'ini yaratmaktadır ve makas daha da açılmaya devam etmektedir (Bilecik, 2018).

GEM (Global Entrepreneurship Monitor) 2018 yılı verilerine göre, Türkiye'deki girişimcilik faaliyetleri %3,6 ile dünya ortalaması olan %3,73'ün gerisinde kalmaktadır. Ancak, başlangıç aşamasında olan girişimcilik faaliyetleri oranlarına bakıldığında Türkiye %12,63 olan dünya ortalamasının üstüne çıkarak %14,24 oranında seyretmiştir. Yenilikçilik oranlarına bakıldığında da Türkiye'nin dünya ortalamasının üstünde bir oranda olduğunu söylemek mümkündür. Dünya ortalamasına bakıldığında yenilikçilik %26,26 iken Türkiye için bu oran %30,8

olarak belirlenmiştir (GEM, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

2.1. GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Yapılan bazı araştırmalar girişimciliği işlevsellik, kişilik özellikleri ve davranışsal yaklaşımlar olmak üzere üç farklı başlık altında incelemiştir: (Cope, 2005). İşlevsel yaklaşım, ekonomik teori içerisinde rasyonel sonuçlarla ilgilidir. Kişilik özellikleri yaklaşımı, girişimcileri girişimci yapan kişilik özellikleri ile ilgilenir. Son olarak, davranışsal yaklaşım ise girişimcilerin karşılarına çıkan fırsatları nasıl algıladıkları ve bunun üzerine nasıl bir tutum sergiledikleri ile ilgilenir (Nga ve Shamuganathan, 2010: 261).

Gilad ve Levine (1986) ise günümüze kadar yapılmış olan girişimcilik araştırmaları kapsamında iki ekolden bahsetmişlerdir: kişilik özellikleri üzerinde çalışanlar ve duruma göre düşünme üzerinde çalışanlar. Kişilik özellikleri üzerinde araştırma yapanlar neden belirli kişilerin bir girişimde bulunduklarını ve bunda başarılı olduklarını araştırırlar. Duruma göre düşünme üzerinde araştırma yapanlar ise girişimcilik için gerekli olan özellikleri işin özellikleri ve var olan koşulları ile ilişkilendirirler (Littunen, 2000: 296). Bu çalışmada girişimciliğe kişisel özellikler yaklaşımı açısından bakılacaktır.

Klasik ekonomi teorileri, girişimci kişilik özelliklerini farklı şekillerde ele almıştır. Örneğin, Schumpeter'e (1934) göre, girişimci yaratıcıdır; Knight (1921) ve Mill'e (1909) göre ise risk alabilen kişidir. McClelland'a (1961) göre, iş yeri sahipleri işlerinde, diğer yöneticilere göre daha başarılıdır, çünkü onların başarı elde etme motivasyonları daha yüksektir. Gartner (1985) ise, girişimcilerin heterojen bir grup oluşturduğunu ve bu nedenle genel bir tanımlamaya tabi tutulamayacağını savunarak "ortalama bir girişimci" kavramının olamayacağını iddia etmiştir. Dolayısıyla, girişimciler için genel kişilik özellikleri oluşturmanın mümkün olamayacağını savunmuştur. Low ve MacMillan (1988) da kişilik özelliklerine bağlı

betimleyici çalışmaların girişimcilik teorisini geliştirmeye bir katkıda bulunmadığını savunmuşlardır. Bu nedenle, Aldrich (1999) gibi bazı araştırmacılar, kişilik özelliklerine bağlı girişimcilik çalışmalarına devam etmemek gerektiğini savunmuşlardır (Rauch ve Frese, 2007: 355).

Literatürde bir girişimcinin rolleri üzerine çeşitli çalışmalar vardır. Örneğin, Sarasvathy (2001) ve Shane (2003), fırsatları belirlemek ve bu fırsatlardan faydalanabilmek, belirsizlik anlarında ve kaynakların kısıtlı olduğu zamanlarda doğru karar verebilmek, diğer çalışanlardan çok daha fazla çalışmak, geniş bir beceri ve bilgi yelpazesine sahip olmak gibi özellikleri girişimcinin üstlendiği roller arasında sıralamışlardır. Bu tip rollerle eşleşen kişilik özellikleri de başarı ihtiyacı, yenilikçilik, proaktif olmak, özyeterlilik, strese karşı tolerans, bağımsız olma ihtiyacı, kontrol odağı ve risk alabilmek olarak sıralanmıştır (Rauch ve Frese, 2007: 358).

Caird'e (1988) göre, başarılı bir girişimcinin temel özellikleri şunlardır (Littunen, 2000: 295):

- risk alma isteği
- iş fırsatlarını belirleyebilme
- karlı fırsatları yakalayabilme
- hataları etkili bir şekilde düzeltebilme

Her girişimci için belirli bir duruma bağlı bazı özellikler mevcuttur. Brandstatter (1997: 162-163), bu duruma bağlı özellikleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

- Girişimcinin bağımsız olması gerekir. Emri veren, hedefler belirleyen ve sonuçları kontrol eden bir kişinin iş yerinde var olmaması girişimciyi bağımsız olmaya iter.
- Her zaman kaybetme riski olduğundan girişimcinin stresle başa çıkabiliyor olması gerekir, yani duygusal anlamda stabil olması önemlidir.
- Sosyal çevre olmadan iş yapılamayacağı için kişinin dışa dönük olması gerekir.
- Sürekli değişen bir çevrede girişimcilerin yeniliklere ayak uydurabilmeleri ve değişim karşısında daha esnek olabilmeleri gerekir. Bu nedenle, yeniliklere ve değişikliğe açık olmaları önemlidir.

Lambing ve Kuehl (2000), girişimcilerde bulunması gereken özellikleri aşağıdaki gibi sıralamışlardır (Güney: 2008: 56-57):

- iş kurmaya hevesli olmak
- başarısızlığa rağmen vazgeçmemek
- güven
- kararlılık
- risk yönetimi
- yaratıcılık
- değişimi fırsat olarak görebilmek
- belirsizliğe karşı tolerans
- önyak olma ve başarı ihtiyacı
- detaylara önem verme ve mükemmeliyetçilik

Casson'a (1982) göre, başarılı bir girişimcinin tipik özellikleri şunlardır (Littunen, 2000:295):

- risk alabilme
- yenilikçi olma
- pazarın nasıl işlediğini bilme
- pazarlama becerileri
- işletme becerileri
- birlikte çalışabilme becerisi

Kuratko ve Hodgetts (1995), aşağıdaki tabloda bazı araştırmacıların girişimci kişilik özellikleri olarak hangi özelliklerden bahsettiklerini ve bunların seneler içinde nasıl değiştiğini vermişlerdir:

Tablo 2.1. Girişimci Kişilik Özellikleri

TARİH	YAZAR	ÖZELLİKLER
1848	Mill	Risk alma
1917	Weber	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1934	Schumpeter	Yenilik, önyak olma
1954	Sutton	Sorumluluk alma isteği
1959	Hartman	Biçimsel otoritenin kaynağı olma
1961	McClelland	Risk alma, başarı güdüsü
1963	Davids	Hırslı olma, bağımsızlık isteği, sorumluluk, özgüven
1964	Pickle	İnsan ilişkileri, iletişim becerisi, teknik bilgi
1965	Litzinger	Riski tercih etme, bağımsızlık, tanınma, babacanlık, liderlik
1965	Schrage	Doğru algılama, güç motivasyonu, gerginliğin performansı azalttığı gerçeğinin farkına varma
1971	Palmer	Risk ölçme
1971	Hornadey ve Aboud	Başarı güdüsü, özerklik, saldırganlık, güç, tanınma
1973	Winter	Güç ihtiyacı
1974	Borland	İçsel güç odağı
1974	Liles	Başarı ihtiyacı
1977	Gasse	Kişisel değerlere dönüklük
1978	Timmons	Güdü / özgüven, amaca dönüklük, orta düzeyde risk alma, kontrol odağı, yaratıcılık / yenilikçilik
1980	Brockhaus	Risk üstlenme eğilimi
1980	Sexton	Enerjik olma / hırs, olumlu terslikler
1981	Mescon - Montanari	Başarı, hakimiyet, özerklik, dayanma gücü, kontrol
1981	Welsh - White	Kontrol ihtiyacı, sorumluluk isteği, özgüven / güdü, mücadele etme, orta düzeyde risk alma
1982	Dunkelberg - Cooper, Welsh - Young	Büyümeye dönüklük, bağımsızlığa dönüklük, zanaatkarlığa dönüklük, kontrol kaynağı, özgüven, yenilikçilik

Kaynak: Güney, 2008: 57-58

Baron’a göre girişimciler, kendi muhakeme yeteneklerine oldukça güvenen, sosyal becerileri gelişmiş ve değişikliklere ve yeniliklere hızlı bir şekilde uyum sağlayabilen kişilerdir (Baron, 2000: 15).

Görüldüğü üzere, girişimci tanımlaması yapılırken, bugüne kadar yapılmış çalışmalar neticesinde belirli kişilik özelliklerinden bahsedilebilir. Yukarıdaki bilgilerden anlaşılabileceği üzere, bir girişimciyi başka herhangi bir kişiden ayıran belirli kişilik özellikler vardır. Literatürde, en genel anlamıyla girişimciyi diğer insanlardan ayırt eden altı kişilik özelliğinden bahsetmek mümkündür. Bunlar; başarı odaklı olma, risk alabilme, yenilikçi olma, kontrol odağı, belirsizliğe karşı tolerans ve öz yeterlilik ya da kendine güvendir.

2.1.1. BAŞARI ODAKLI OLMA

Başarı odaklı olma kavramı, kişinin ortalama zorlukta bir işi seçmesini, sonuçların sorumluluğunu alabilmesini ve bu sonuçlar üzerinde geri bildirim alma isteğini ifade eder. Bunun girişimcilik açısından önemi girişimcinin başarılı olabilmesi için işine ilgisinin olması gerekliliğinde yatar (Rauch ve Frese: 2007: 358).

Başarı ihtiyacı söz konusu olduğunda literatüre en önemli katkılardan biri David McClelland tarafından yapılmıştır. McClelland (1961), ekonominin büyümesini bireysel girişimcilere bağlayarak yüksek başarı güdüsüne sahip olan kişilerin sayısının fazla olduğu toplumlarda ekonomik gelişmenin sürdürülebildiğini savunmuştur (Güney, 2008: 14). Aynı çalışmasında, McClelland, girişimci ile yöneticiler arasındaki farka odaklanmış ve girişimcilerde başarı odağının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır (Rauch ve Frese: 2007: 358).

Bazı ampirik çalışmalara göre, başarı ihtiyacının bazı sonuçları şunlardır (Can, 1985’den akt. Güney, 2008: 14-15):

1. Başarı ihtiyacı yüksek olan kişiler daha başarılı olurlar. Bu ikisi arasında olumlu bir ilişki vardır.

2. Başarı ihtiyacı duyan kişiler kusursuz olmayı para için değil kendi gelişimleri için isterler. İş ortağı olarak liyakatı esas alırlar.
3. Bu kişiler işlerini şansa bırakmazlar ve kendi deneyimlerinin ışığında hareket ederler.
4. Amaçlarını, ne kadar başarılı olabileceklerini hesaplayarak belirlerler

Yüksek başarı güdüsüne sahip bireyler, çabalarının sonuçlarından kişisel sorumluluk yüklenebilecekleri durumları yeğlerler. İş şansa, kadere ya da talihe bırakmaktan çok, kendi rotalarını denetlemek isterler. Diğerlerinin fikirlerinden çok, kendi değerlendirme ve tecrübelerine dayanan bağımsız yargıda bulunma eğilimindedirler. Çeşitli seçeneklerin başarı olasılıklarını dikkatle inceleyerek amaçlarını belirlerler. Bu amaçlar, ne başarıyı garantileyecek ne de başarısızlık doğuracak derecede olmayan *ortalama* amaçlardır. Yüksek başarı güdüsüne sahip bireyler, orta ya da uzun vadeli gelecekle daha çok ilgilenirler. Daha uzun vadeli bakış açılarına sahiptirler. Gelecek beklentileri daha fazla olup, geleceğin daha büyük ödülleri, şimdinin küçük ödülleri üstün tutarlar. Zamanın çabuk geçtiğinin bilincindedirler ve bu nedenle her şeyi yapabilecek yeterli zamanları olmadığını bilirler. Son olarak amaçlarına yönelik gelişmeyi denetleyebilmek için hemen, düzenli ve somut geri bildirim elde etmek isterler. McClelland'ın teorisine göre, başarı ihtiyacı duyan kişiler, problemleri kendileri çözmek isteyen, hedef belirleyen ve bu hedeflere kendi çabalarıyla ulaşmaya çalışan bireylerdir. Bu teoriye göre, bu tip kişiler bir şekilde girişimciliğe yönelirler ve diğer kişilere göre daha başarılı olurlar (Littunen, 2000: 296).

2.1.2. RİSK ALABİLME

Girişimcilik teorileri incelendiğinde, günümüze kadar girişimci için pek çok farklı tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan en eskisi Cantillon'a (1755) aittir ve bu ilk tanımda girişimcinin risk alabilme özelliğinden bahsedilmiştir. Cantillon'a göre, girişimciler belirsizlik durumunda kendilerini riske adapte edebilen işyeri sahipleridir. Girişimci tanımı çok çeşitlilik göstermesine rağmen, d'Amboise ve Muldowney'e (1988) göre, girişimciler yüksek kar ve büyüme getirecek riskli

girişimler tarafından çekilen bireyler olarak kabul edilirler (Palich ve Bagby, 1995: 426). McClelland (1961), başarı ihtiyacı yüksek olan insanların orta derecede risk alma eğiliminde olduklarını belirtmiştir (Shane, 2003: 264).

Bird (1989), riskleri beşe ayırmıştır (Littunen, 2000: 295):

- ekonomik riskler
- sosyal ilişkilerdeki riskler
- kariyer gelişimindeki riskler
- psikolojik riskler
- sağlık riskleri

Risk alabilme özelliği girişimcilerin ortak özelliklerinden sayılmasına rağmen, Palich ve Bagby, girişimcilerin, girişimci olmayanlardan daha fazla risk alma eğilimine sahip olduklarının söylenemeyeceğini belirtmişlerdir. Onlara göre, aslında, bilişsel teörinin prensiplerine bakıldığında, girişimciler riskli durumları diğer bireylerden daha farklı kategorize ederler. Girişimciler riskli işleri üstlenmeyi her zaman daha fazla tercih ettikleri söylenemez. Ancak, onlar bu durumları girişimci olmayanlara göre daha olumlu bir bakış açısıyla değerlendirirler. Dolayısıyla, bu durumdan başarılı bir sonuç çıkarabileceklerine inanırlar. Bu da onların risk alma eğilimlerinin daha yüksek görünmesine sebep olur. Girişimci olmayanlar ise daha olumsuz bir bakış açısıyla yaklaştıklarından risk almak istemedikleri düşünülür. Bu kişiler riskli durumlar karşısında daha tedbirli davranmayı tercih ederler (Palich ve Bagby, 1995: 427).

2.1.3. YENİLİKÇİ OLMA

Girişimci kavramından bahsedildiğinde iş sahipleri, şirket yöneticileri veya yeni şirket kurmuş kişilerin düşünülmesine rağmen aslında bir kişinin girişimci sayılması için yenilikçilik özelliğinin ön planda olması gerekmektedir (Çetindamar, 2002: 33).

Günümüzde, küreselleşmenin de etkisiyle rekabet şartları gitgide ağırlaşmaktadır. İşletmelerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri için eskisine göre çok

daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte hem pazardaki rakip sayısı artmakta hem de tüketicilerin talepleri hızla değişmektedir. Patchen (1965)'a göre, yenilikçi olma kişinin bir işi yaparken yeni yollar arama isteği ve ilgisi ile ilgilidir (Rauch ve Frese, 2007: 358). İşte bu nedenle, işletmelerin, bu hızla değişen pazarda hem varlıklarını sürdürebilmeleri hem de başka işletmeleri geride bırakabilmeleri için devamlı yeniliğe ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla, bir girişimcinin yenilikçi olması, onun için bir artı özellik değil; ihtiyaçtır. Bir işletmenin başarılı olabilmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesi yenilikçilik olmuştur çünkü yenilikçi bireylerin varlığı beklenmeyen problemlerin çözümünde kilit bir öneme sahiptir (Özkan v.d., 2003'ten akt. İrmiş, 2011).

Kao'ya (1989) göre, girişimci, yaratıcı, yeni fikirler ortaya atabilen, yeni şeyler tasarlayan ve bunların uygulanmasında hem kendi ülkesinde hem de dünyada katalizör görevi gören kişidir (İrmiş, 2011: 139). Littunen'a göre, yenilikçilik, yeni durumlarda çözüm üretebilmektir ve girişimcinin eğitim ve deneyim ile edindiği beceri ile ilgilidir (Littunen, 2000: 295).

Yenilikçilik ile girişimcilik arasındaki ilişkiye en büyük katkı sağlayan ekonomistlerden bir tanesi Joseph Alois Schumpeter olmuştur. Yenilikçiliğin, yeni ürünler ve hizmetlerin geliştirilip pazara sunulmasında önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. Schumpeter, 1930'lu yıllarda yenilikçilik ve yenilikçilik sürecinin girişimciler ile bağından söz etmiştir. Ona göre, ekonomi durgun olduğunda girişimciler, kar amaçları olduğu için, bir yenilik ile verimliliği ve karı artıracak kişiler olacaktır (Hisrich, 1990: 209). Schumpeter, neo-klasik ekonomistlerden farklı olarak, değişimin dışarıdan bir etkiyle değil, girişimcinin kendisi sayesinde içeriden gerçekleştiğini savunmuştur. Ona göre, bir kişiye girişimci denebilmesi için o kişinin yenilik yapıyor olması gerekmektedir. Aksi takdirde, ona girişimci demek mümkün değildir. Schumpeter'e göre, girişimci beş farklı alanda yenilik yapmaktadır (Schumpeter, 1961'den akt Çetindamar, 2002: 35):

- ürün veya servis üretiminde yenilik
- üretim metodunda yenilik
- pazar oluşturmada yenilik
- hammadde veya kaynak bulmada yenilik

- endüstrinin yapılandırılmasında yenilik

Tüm bunların yanı sıra, girişimciler ekonomik gelişmenin ve ilerlemenin merkezindedir ve onlardan yenilikçi fikirler bulmaları ve bunları uygulamaları beklenmektedir. Bu yenilikçi fikirler ürün, süreç, pazar ve kurumsal alanları içerir. Bunların, girişimciler tarafından başarıyla uygulanmaları sayesinde tüketiciler yeni ihtiyaçlar duymaya sevk edilir ve böylece yeni iş alanları yaratılmış olur (Van Praag, 1999: 312).

2.1.4. KONTROL ODAĞI

Girişimci kişilik özellikleri söz konusu olduğunda kontrol odağı kavramı önemli bir yer tutar. Rotter (1966), içsel kontrol odağının girişimcilik ile ilişkisini ortaya koymuştur. Ona göre, işyeri sahibi, yani girişimci, kendi eylemlerinin kendi elde edeceği başarılarla ilişkili olduğunu bilmelidir. Kontrol odağı, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılır. İçsel kontrol odağı güçlü olan kişiler, bir eylemin sonuçlarını kontrol edebildiklerine inanırlar (Rauch ve Frese, 2007: 359; Kaufmann, Welsh ve Bushmarin, 1995: 1). Öte yandan, dışsal kontrol odağı, eylemlerin sonuçlarını dış güçlerin belirlediği inancına dayanır. Başka bir deyişle, kişi yaptığı eylemlerin sonuçlarının kendisine değil, dış faktörlere bağlı olduğu inancını taşır (Kaufmann, Welsh ve Bushmarin, 1995: 1). Dışsal kontrol odağı güçlü olan kişiler daha pasif davranışlar sergilerler ve eğer kişi, sonuçları kontrol edebileceğine inanmazsa bir işyeri açma girişiminde bulunmayacaktır (Rauch ve Frese, 2007: 359). Dışsal kontrol odağı, aynı zamanda öğrenmeye ket vurur ve pasifliği teşvik eder (Littunen, 2000: 296).

İçsel kontrol odağına sahip olan bireyler, eylemlerinin sonuçlarını kendilerinin etkilediklerine inanırlar. Bunu kendi beceri, yetenek ve çabalarına bağlarlar. Dolayısıyla, elde etmek istedikleri sonuçlar için daha çok çaba harcama eğilimindedirler. Sonuç olarak, bu kişiler bir işyeri açma ve onu başarılı bir şekilde yönetme konusunda daha başarılı olurlar (Rauch ve Frese, 2007: 359). Bugüne kadar yapılan pek çok araştırma içsel kontrol odağı ile girişimcilik arasında bağlantı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Örneğin, Perry (1990), içsel kontrol odağının

girişimcilik faaliyetinde bulunan bireylerin sahip olduğu kişilik özelliklerinden biri olduğunu savunmuştur. Shapero (1975), girişimcilerin içsel kontrol odağına sahip olduklarını; Nelson (1991), kadın girişimcilerin toplumdaki diğer kadınlara göre daha yüksek bir içsel kontrol odağına sahip olduklarını; Bonnet ve Furnham (1991),  ğrenciler üzerinde yaptıkları bir araştırmada girişimci öğrencilerin kontrol grubuna göre daha yüksek bir içsel kontrol odağına sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. (Kaufmann, Welsh ve Bushmarin, 1995: 3) Aynı zamanda, Rotter (1966), içsel kontrol odağı olan kişilerin girişimcilik rollerini üstlenmeye daha yatkın olduklarını da belirtmiştir. Bunu sebebi olarak da bu tip kişilerin, eylemlerinin alacakları sonuçlar üzerinde direkt etkileri olacak pozisyonlardan hoşlanmalarını göstermiştir (Shane, Locke ve Collins, 2003: 266). Ayrıca, yine Rotter'ın teorisine göre, içsel kontrol odağı öğrenmeyle bağlantılıdır ve bu yüzden aktif bir çabayı motive etmekte ve desteklemektedir (Littunen, 2000: 296).

Bazı araştırmacılar, Rotter'ın kontrol odağı teorisine ilgili olarak içsel ve dışsal kontrol odağını farklı boyutlar olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Wong ve Sproule (1984), dışsal kontrol odağının olumlu veya olumsuz olabileceğini savunmuşlardır. Buna göre, olumlu dışsal kontrol odağı bireyin kişisel kontrol odağını destekler ve onunla birlikte işleyerek bireyin başarı şansını yükseltir. Olumsuz dışsal kontrol odağı ise bireyin kontrol odağını sınırlar veya engeller ve böylece başarı şansını azaltır. Levenson'a (1981) göre, kontrol odağının üç boyutu vardır. Bunlar; bireyin içsel kontrole inancı, başkalarının kontrolüne inancı ve şansın kontrolüne inancıdır. Vesela (1992) ise, Rotter'ı eleştirmesine rağmen, onun bireylerin olayları etkileme potansiyeli olduğu görüşüne katılmakta ancak, girişimci bakış açısını etkileyebilecek bazı faktörleri hipotezinin dışında bıraktığı için eleştirmektedir. Örneğin, hem bireyin hem de başkalarının olayları etkileyebileceğine inanç ve bu ikisi arasındaki ilişkinin başarıyı etkileyebileceğine inanmaktadır (Littunen, 2000: 296-297).

2.1.5. BELİRSİZLİĞE KARŞI TOLERANS

Frank Knight'a göre girişimci, her türlü belirsizliğe rağmen topluma katkıda bulunan kişidir. Ona göre, bir girişimcinin başarılı olabilmesi için belirsiz koşullarda toleranslı olmalı ve bu durumlarda doğru kararları verebilmelidir. Knight'a göre, girişimciler şu özelliklere sahip olmalıdır (Güney, 2008: 15-16):

1. Bilgi ve değerlendirme
2. İhtiyat
3. Üstün yönetsel yetenek
4. Güven

Budner (1962) ise, belirsizliğe karşı toleransı, çıktısı kesin olmayan durumları tehdit edici değil; aksine, daha çekici bulmak olarak tanımlamıştır (Shane, Locke ve Collins, 2003: 265).

2.1.6. ÖZ YETERLİLİK

Öz yeterlilik, kişinin belli bir görevi başarıyla yerine getirmek için gerekli kişisel kaynakları, becerileri ve yeterlilikleri ortaya çıkarıp kullanabileceğine olan inancıdır (Bandura'dan akt. Shane, Locke ve Collins, 2003: 267). Diğer bir deyişle, öz yeterlilik, belli bir görev için sahip olunan özgüvendir. Bir görev için öz yeterlilik kişinin o görevdeki performansına doğrudan etkisi olan ve aynı görevde farklı kişilerin neden farklı performans sergilediklerini açıklamaktadır. Öz yeterliliği yüksek olan bir kişi daha uzun süre boyunca daha fazla çaba sarf eder, işler ters gittiğinde vazgeçmez, daha yüksek hedefler koyar ve bunlara ulaşır ve görev için daha iyi plan ve stratejiler geliştirir. Bunun yanı sıra, öz yeterliliği yüksek olan bir kişi, olumsuz eleştirileri daha olumlu algılar ve bu eleştirileri performansını arttırmak için kullanır. Tüm bunlar girişimcilik için çok önemlidir çünkü girişimciler sıklıkla belirsizliklerle karşılaşır ve bu durumlarda çaba, vazgeçmeme ve planlama çok önemlidir (Shane, Locke ve Collins, 2003: 267).

Öz yeterlilikle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin, Baum ve Locke (2004), öz yeterliliğin, girişimciler için çok önemli bir özellik olduğunu çünkü

girişimcilerin, belirsiz şartlar altında çeşitli görevleri yerine getirmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Bandura’ya (1982; 1997) göre, ancak kendine güveni yüksek olan kişiler problemler karşısında sebat edebilir ve daha zorlayıcı fırsatlar elde etmeye çabalarlar. Speier ve Frese (1997), girişimcilerin daha yüksek seviyede inisiyatif alma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Heckhausen ve Schulz ise (1995), girişimcilerin başarıya ulaşmak konusunda daha umutlu olduklarını ve daha uzun vadeli düşündüklerini belirtmiştir. Ashford ve Tsui (1991), girişimcilerin aktif olarak bilgi arayışında olduklarını söylemiştir (Rauch ve Frese, 2007: 359).

2.2. GİRİşİMCİLİK EğİLİMİ

Girişimci kişilik özellikleri ile girişimci davranış veya girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki girişimcilik teorisi ve araştırmalarının konusu olarak sık sık karşımıza çıkmaktadır. Ancak, literatürde bu ikisi arasında bir ilişki olup olmadığı ve varsa bunun ne kadar güçlü bir ilişki olduğu konusunda şüpheler söz konusudur. Bazı araştırmalara göre girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi ve elde edilen başarı arasında olumlu bir ilişki vardır (Rauh & Frese, 2000). Öte yandan, başka araştırmalara göre iki kavram arasında herhangi bir ilişki yoktur (Gartner, 1989).

Cunningham ve Lischeron (1991), girişimcilik araştırmasında altı yaklaşım belirlemişlerdir. Bunlar, girişimcinin kendine güven, enerji, dayanıklılık ve zindelik gibi özelliklerle doğduğunu savunan “harika insan yaklaşımı” (“great person school”); girişimciliği yenilikçilik, yaratıcılık ve keşif ile ilişkilendiren klasik yaklaşım; girişimciyi risk alan ve riski yöneten kişi olarak gören yönetim yaklaşımı; girişimciyi liderlik yapan, yönlendiren ve motive eden kişi olarak ortaya çıkaran liderlik yaklaşımı; karmaşık kurumların içinde çalışan becerikli yöneticilere odaklanan i girişimcilik yaklaşımı ve son olarak girişimcileri, girişimci olmayanlardan ayıran değerler, tutumlar ve ihtiyaçlar bütünü olarak değerlendiren psikolojik yaklaşımdır (Koh, 1996: 13). Daha detaylandırılacak olursa, psikolojik yaklaşım, girişimcilik eğilimini kişinin psikolojik özelliklerinin ve yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, ailede girişimcilerin olup olmaması ve gelir durumu gibi demografik özelliklerinin etkilediğini savunmaktadır (Korkmaz, 2012: 212).

2.2.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Girişimci kişilik özellikleri üzerine bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır. Ancak, son zamanlarda girişimciliği sadece kişisel özelliklere bağlamanın yeterli olmadığını ve girişimciliği etkileyen belli faktörler olduğu da araştırmaların konusu olmaya başlamıştır. Bir kişinin girişimcilik özelliklerini taşıdığı için girişimci olmasını beklemek mümkün değildir. Elbette bu eğilimi etkileyen belirli sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler vardır. Örneğin, aile, kaliteli eğitim, ekonomik koşullar ve rol modelleri bir kişinin girişimcilik eğilimini etkileyebilir.

2.2.1.1. KÜLTÜR

Kültür, tanımlanması oldukça zor olan ancak herkesin hayatında etkisi olan oldukça geniş bir kavramdır. E.B. Taylor'un tanımına göre "kültür, bilgiyi inancı, sanatı, hukuku, örf ve adetleri ve toplumun bir üyesi olarak kişiler tarafından kazanılmış değer yetenek ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün"dür (Güvenç, 1994'ten akt. Güney ve Çetin, 2003: 190).

İnsanların çevrelerini algılamada ve dünyaya bakış açılarında doğuştan gelen belirli özelliklerin kuşkusuz önemi vardır. Ancak, bir kişinin şekillenmesinde doğuştan gelen özelliklerden daha etkili olan şey o kişinin içinde bulunduğu sosyo-kültürel ortamdır. Bir kültürün teşvik ettiği, hoş gördüğü veya tabu olarak gördüğü şeyler bireylerin şekillenmesinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Her bir girişimci de öncelikle belirli bir kültürün içinde yaşayan bir birey olduğuna göre, girişimcilerin kültürel özelliklerden etkilenmeleri normaldir (Güney ve Çetin, 2003: 193). Nitekim, toplumların çalışma, meslekler ve servet ile ilgili kültür kodları bireylerin bir girişimde bulunma eğilimlerini olumlu veya olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Güney ve Çetin, 2003: 190).

Hofstede, 40 ülkenin ulusal kültürlerini araştırdığı çalışmasında ulusal kültürleri eril-dişil, bireycilik-kolektivizm, güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma

boyutlarında araştırmıştır. Bu çalışmanın girişimcilikle ilgili dikkat çeken bazı sonuçları şu şekildedir:

“Hofstede’e (2001) göre örgütlerde eril değerler, başarı, yarışma, hırs ve benzeri üzerinde yoğunlaşırken; dişil değerler yaşamın kalitesi, yakın ve samimi ilişkiler olmaktadır. Dolayısıyla bu boyuta göre eril toplumlar ve kültürler, dişil toplumlara göre daha fazla girişimci özelliklere sahip olmaktadır. Bu araştırmaya göre Türkiye dişil değerlerin egemen olduğu grupta yer almaktadır.” (Güney ve Çetin, 2003: 194-195)

Bireycilik ve kolektivizm ilişkisi ile ilgili olarak Hofstede’in (2001) araştırması önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bireyciliğin gelişmiş olduğu toplumlarda ve kültürlerde önemli olan ait olunan topluma sadakatten ziyade bireyin kendi finansal güvenliği, bireysel hazzı ve bireyin başarısıdır. Dolayısıyla, bu tip kültürlerde kişiler bireysel kazançlara daha yüksek önem verirler. Buradan yola çıkarak bireyciliğin hâkim olduğu toplumlarda girişimciliğin de daha yaygın olduğu çıkarımı yapılabilir. Öte yandan, kolektivist kültür, bireyin kendi çıkarları için değil ait olduğu toplumun veya grubun çıkarlarına uygun hareket etmesini gerektirdiğinden bireysel bir girişimin görülmesi bu toplumlarda daha az rastlanır bir durumdur (Kasalak, 2014: 258-259).

Türkiye, bireyci-kolektivist ilişkisi üzerinden değerlendirildiğinde bireysellikten uzak kolektif tutumu üstün tutan bir konumdadır. Sargut’un (2001) görüşüne göre, Türklerin problemler karşısında tutumları genellikle başkalarını suçlayıcı bir durumdadır. Problemlere çözüm bulmaktansa onları ‘Allah’a havale etme’ veya bir kurtarıcı bekleme eğilimindedirler. Bunun yanı sıra hemşehrilik ilişkileri ve insan kayırma da Türkiye’de kültürel davranış biçimi haline gelmiştir (Güney ve Çetin, 2003: 195). Dolayısıyla, Türkiye’de bireyci bir anlayış bu kültürel değerlerden ötürü sık görülememektedir. Örneğin, bir kıyaslama yapılacak olursa, ABD’de girişimci sayısının yüksek olması oradaki kültürel değerlerle yakın ilişkilidir. ABD’de kendi işinin patronu olmak bireysel fırsatlara sahip olma, başarılı

olma ve para kazanmaya büyük değeri verilir ve tüm bu kültürel değerler aynı zamanda girişimci olmanın gerektirdiklerindendir (Hisrich, 1990).

Yine Hofstede'in (2001) araştırmasına göre, bazı toplumlar belirsizlikten kaçınma eğilimindeyken diğerlerinde böyle bir korkuya daha az rastlanır. Belirsizlikten kaçınma eğiliminde olan toplumlarda, insanlar açık olmayan, belirsiz ve riskli durumlardan endişe duyarlar ve kendilerini güvence altında tutmak isterler. Öte yandan, belirsizlikten kaçınma eğilimi daha düşük olan toplumlarda, bireyler risk alma konusunda daha rahat olurlar ve değişime ve yeniliğe karşı daha açık bir tutum sergilerler. Sargut'un (2001) araştırması, Türkiye ve Japonya gibi ülkelerde belirsizlikten kaçınma özelliğinin yüksek, ABD gibi ülkelerde ise düşük olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, Türkiye'de insanlar daha garantisi yüksek işlerde çalışmayı tercih etmektedirler (Güney ve Çetin, 2003: 195).

Hofstede'in (2001) araştırmasında güç mesafesi, iş yerindeki astlar ve üstler arasındaki mesafeyi ifade eder. Kolektif ve hiyerarşik kültürlerde kendisini daha çok hissettiren bu güç mesafesi ilişkisi ile ilgili olarak paternalizm olgusu da oldukça önemlidir (Güney ve Çetin, 2003: 196). Paternalizm ile girişimcilik arasında da önemli bir ilişki vardır. Paternalist toplumlarda ikili ilişkiler ast-üst ilişkisi üzerinden tıpkı bir ebeveyn ile çocuğunun arasındaki ilişkiye benzer bir formda seyreder. Üstler, kendi astlarını koruyup kollamak isterler ve astlar da buna karşılık üstlerine karşı bir saygı ve bağlılık beslerler. Bunun girişimcilik bağlamındaki önemi kendisini astların birçok şeyi üstlerinden bekleme eğilimleri ve kendilerine güvenmemeleri sonucunda bireysel bir girişimde bulunma cesaretini göstermemelerinde ortaya çıkar. Aycan'ın (2001) araştırmasında da paternalist ülkeler arasında sayılan Türkiye'de, çalışanların yöneticilerine arkalarını yaslamaları ve her şeyi onlardan beklemeleri sebebiyle kendileri inisiyatif alamamaları belirtilmiştir ve bu da girişimcilik eğilimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Kasalak, 2014: 260).

2.2.1.2. DİN

Kültürün belirleyici bir parçasını oluşturan dini inançlar da girişimcilik eğilimini kuşkusuz etkilemektedir. Girişimcilik ile din arasında bağlantı kuran ilk araştırmacı Max Weber olmuştur. Weber'e göre, Protestan inancının bir parçası olan zevklerin ertelenmesi, tutumluluk, çalışkanlık ve çilecilik aynı zamanda başarılı bir girişimcide olması gereken değerler arasındadır. McClelland, 1961 yılındaki çalışmasında Weber'in tezini desteklemiştir. Ona göre, Protestan iş ahlakının getirdiği değerler, çocukların bağımsız ve başarı ihtiyacı yüksek ve zevki geri planda tutan bireyler olarak yetişmesini sağlar. Dolayısıyla bu çocuklar daha başarılı girişimci olurlar (Güney ve Çetin, 2003: 198).

İslam ülkeleri ve kapitalizm ilişkisi bakımından, Weberci bakış açısı, İslam ülkelerinde kapitalizm ruhunun gelişmediğini gösterir ve bunun için başlıca üç sebepten bahseder. Bunlar doğu despotizmi, cihat anlayışı ve Tasavvuf olarak gruplandırılmıştır. Ancak, modernleşmeyle birlikte bunların ya etkisi azalmıştır ya da boyut değiştirmişlerdir. Mülkiyet hakkının Osmanlı döneminde daha sonradan verilmesi buna bir örnektir. 1839 yılından itibaren yapılan demokratik reformlar da Osmanlıdaki despotizmi azaltmış ve iş ahlakı üzerinde olumlu etkilere sebep olmuştur. Laiklik anlayışıyla birlikte cihat anlayışı törpülenmiş ve savaştı yapı yerini ticaret ve sanayiye bırakmıştır. Modernleşmeyle birlikte ise dini görevlerini yerine getiren Müslümanlar azınlık psikolojisi ile iş ahlakı geliştirmişlerdir. Sonuç olarak, kültürlerarası yapılan bir çalışmada Müslüman iş insanlarının iş ahlaklarının Protestan iş ahlakına ait özellikleri İngiliz ve İrlandalı gruplardan daha yüksek çıkmıştır (Arslan, 2000).

Türkiye'deki girişimcilik ile din ilişkisi düşünüldüğünde İslam dininin bu konudaki tutumunu da göz önünde bulundurmak önemlidir. Yapılan çalışmalar, İslamiyet'in servete ve kazanca olumlu bir tutumu olduğunu ortaya koymuştur. İslam'da ticaret teşvik edildiği için İslam toplumlarında da girişimci sayısının yüksek olması gerektiği düşünülmektedir (Kasalak, 2014: 261).

2.2.1.3. AİLE VE ROL MODELLERİ

Toplumu oluşturan en önemli kurumlardan olan aile de girişimcilik eğilimini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Ailenin çocuğunu nasıl yetiştirdiği bu bireyin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Güvenç'e (1984) göre, eğer aile, çocuğunu, tecrübe kazanabilmesi için erken yaşta cesaretlendirmeye başlarsa bu çocuk gelecekte kendine güveni daha yüksek bir birey olacaktır. Nitekim kendine güven girişimcilikle yakından ilişkilidir. Ancak aile, çocuğunu devamlı eleştirir ve cezalandırırsa suçluluk duygusu çocuğun ilerleyen yaşlarda başarısız olmasına ve dolayısıyla herhangi bir girişimde bulunmaya cesaret edememesine sebep olacaktır (Güney ve Çetin, 2003: 196).

Ataerkil aile yapılarında çocukların kimi zaman meslekleri aile tarafından belirlenir. Dolayısıyla, bu tip ailelerde girişimcilik eğilimi yüksek olan, bireyci, başarıyı hedefleyen, dinamik ve üretken bireylerin yetişmesi daha zordur. Bu bağlamda, Collins ve Moore'un yaptığı çalışma önemlidir. Başarılı girişimciler ile yaptıkları araştırmada, yüksek özerklik ihtiyacı duyma, kendine güven ve bağımsız olmak isteğini girişimcilerin öne çıkan özellikleri arasında saymışlardır. Collins ve Moore'a göre, erken çocukluk evrelerinde kişilerin değer yargıları oluştuğundan, girişimcilikle ilgili olan bu tür özelliklerin bireylerin aileleriyle ilişkilerinin biçimi doğrultusunda şekillendiğini belirtmişlerdir (Güney ve Çetin, 2003: 196).

Kişiler, aynı zamanda, rekabet ve işbirliği kavramlarını ilk defa aile içinde öğrenirler ve tecrübe ederler. Kardeşlerin aralarında rekabet etmeleri ve üçüncü kişilere karşı kendi aralarında işbirliği yapmaları gibi girişimci davranışlar küçük yaştan itibaren tecrübe edildiğinde bu davranışların girişimcilik eğilimine katkıda bulunduğu düşünülmektedir (İrmiş, 2010).

Ailenin girişimcilik eğilimine etkisiyle ilgili olarak araştırılan başka bir konu da çocuğun doğum sırasındır. Henning ve Jardim'in 1977'de yaptıkları araştırmanın sonucunda kadın yöneticilerin genellikle ilk çocuk oldukları ortaya çıkmıştır. Ailede ilk çocuk ya da tek çocuk olmak beraberinde aileden özel ilgi getirdiğinden bu çocukların kendine güvenlerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Hisrich ve Brush'ın 1984'te, 468 kadın girişimci ile yaptıkları araştırmada kadınları %50'sinin

ilk çocuk oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak bu konuda araştırmalar yetersiz olduğundan ilk çocuk olmanın kişinin girişimci olması üzerinde gerçekten etkili olup olmadığının kesin bir şekilde söylenmesi mümkün değildir ve bu konuda daha çok araştırma yapılması gerekmektedir (Hisrich, 1990: 211).

Daha önce de belirtildiği üzere, çocuğunu destekleyen ve bağımsızlığı, başarıyı ve sorumluluğu teşvik eden ailelerde çocukların girişimcilik eğilimleri daha yüksek olmaktadır (Bowen ve Hisrich, 1986). Daha sonra ise öğretmenler, teşvik edici bir rol üstlenebilmektedirler. Öğretmenler, şüphesiz öğrencilerinin kariyer seçimlerinde etkili olmaktadır ve öğrencilerine girişimciliği bir kariyer olarak düşünmeye teşvik edebilirler (Hisrich, 1990: 210).

Bir girişimde bulunma eğilimi konusunda başka önemli bir etken de girişimci olan veya girişimci olmak isteyen kişilerin varlıklarıdır. Girişimcilerin buluşup fikir alışverişinde bulundukları yerlerin var olması ve buralarda yaşanan sorunlar üzerine konuşup çözümlerin birlikte bulunması önemli bir teşvik unsurudur (Hisrich, 1990: 210).

Rol modelleri de girişimcilik eğilimini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Girişimcilik faaliyetini etkileyen rol modelleri çoğunlukla aile içindedir ve öncelikle babadır. Ailede girişimcilik eğilimi olan veya doğrudan girişimci bir kişinin olması diğer aile bireyleri için bir örnek teşkil eder ve bu bireylerin girişimcilik eğilimlerinin artmasına sebep olur. Aile, aynı zamanda ekonomik açıdan da girişimcilik eğilimini etkiler. Bunun nedeni, girişimcilik faaliyetlerinin genellikle aile tarafından desteklenmesidir. Aynı zamanda, bir kişinin bir girişimde bulunduğunu ve bunda başarılı olduğunu görmek kişiyi benzer bir faaliyette bulunmak üzere harekete geçirmekte oldukça etkilidir. Girişimcilerle yapılan mülakatlarda sık rastlanan bir ifade “Eğer o kişi bunu yapabildiyse ben de yapabilirim” olmuştur (Hisrich, 1990: 211).

Girişimcilik, sosyal bir roldür ve sosyal ağlar girişimciler için çok önemlidir. Dolayısıyla, girişimcilerin kendilerine destek olacak ve yardım alabilecekleri rol modelleri olması gerekir. Bu rol modelleri girişimciyi hem kuruluş aşamasında hem de daha sonrasında destekleyerek onun yanında olabilir. Kuşkusuz, girişimcinin işin

her aşamasında kendisine rehberlik edecek ve yönlendirecek kişilere ihtiyacı vardır (Hisrich, 1990: 214). Eğer aile içinde baba girişimci ve rol modeli durumundaysa çocuk, kendi işini yapmanın getirdiği bağımsızlık hissi ve esnekliği erken yaşta içine alacaktır ve eğer anne de girişimci ise bu hisleri daha da derinleştirecektir (Hisrich, 1990: 211).

2.2.1.4. EĞİTİM

Girişimcilik eğiliminde toplumların eğitim seviyesi ve kalitesi çok önemlidir. Bireylerin girişimcilik eğilimleri aile içinde ve eğitim kurumlarında aldıkları eğitim ile yakından ilişkilidir. Bireyin yaratıcılığının gelişmesinde veya körelmesinde eğitimin önemli bir rolü olduğu yadsınamaz. Nitekim Bilgiseven (1977) ve Saeki ve diğerlerinin (2001) araştırmalarına göre, kısa sürede değişen ve geçerliliğini kaybeden bilgileri öğretmek yerine eğitim kurumları, bilinmeyen keşfedilmesine önem verdiğinde çocukların daha yaratıcı ve girişimci oldukları ortaya çıkmıştır (Güney ve Çetin, 2003: 197). Souitaris ve diğerlerinin (2007) yaptıkları araştırmada girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin ‘girişimcilik öz yetkinlikleri’ konusundaki farkındalıklarının arttığı ortaya konmuştur. Tağraf ve Halis (2008) ise, uygulamaya yönelik girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığını ortaya koymuşlardır (İrmiş ve Barutçu, 2012: 5). Eğitim ile girişimcilik arasındaki ilişkinin önemi yapılan pek çok araştırmada ortaya çıkmıştır. Araştırmalara göre girişimcilerin pek çoğunun üniversite derecesinde eğitim aldıkları ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki tabloda Bowen ve Hisrich’in (1986) çalışmasından bazı araştırmaların sonucu verilmiştir.

Tablo 2.2. Girişimcilik ve Eğitim

ARAşTIRMA	BULGULAR	YORUMLAR
Brockhaus (1982)	Dört araştırmayı gözden geçirmiş ve girişimcilerin toplumun genelinden daha eğitilmiş olduklarını fakat yöneticilerden çok farklı olmadığını bulmuştur.	Örneklem küçük ve tek bir coğrafi bölge ve sektörle limitlidir.
Gasse (1982)	Girişimcilerin toplumun genelinden daha eğitilmiş olduğunu gösteren dört araştırmadan bahsetmiştir.	Eğitim derecesi sektöre göre değişiklik göstermiştir.
Jacobowitz & Vidler (1982)	430 girişimci ile yapılan mülakatların sonucunda %30'unun lise terk oldukları ve yalnızca %11'inin dört yıllık yükseköğretim kurumundan mezun olduğu ortaya çıkarılmıştır.	Örneklem Pennsylvania ve New Jersey'de bulunan girişimcilerden oluşmaktadır; %11'i kadındır.
Humphreys & McClung (1981)	Kadın girişimcilerin %54.8'i yükseköğretim mezunudur. Bu oran kadın ve erkek ortalamasının ve erkek yöneticilerin oranının üstündedir.	Örneklem Oklahoma eyaletinin tüm bölgelerinden gelen 86 kadın girişimci ile oluşturulmuştur.
Charboneau (1981)	Census Bureau'nun 1977'de ortalama bir kadın girişimcinin yükseköğretim mezunu olduğunu gösteren araştırmasına atıfta bulunmuştur.	Ayrıca SBA'nın benzer sonuçlar gösteren araştırmasına atıfta bulunmuştur.
DeCarlo & Lyons (1979)	Girişimci kadınlar diğer kadına göre daha eğitilidirler. Azınlık olmayan girişimci kadınlar azınlık olan girişimci kadınlara göre daha eğitilidirler.	Orta Atlantik eyaletlerde rastgele seçilen 122 kadın girişimci
Hisrich & Brush (1983)	Ülke genelinde yapılan araştırma 468 kadın girişimcinin %68'inin en az yükseköğretim mezunu olduğunu göstermiştir.	
Sexton & Kent (1981)	Kadın girişimcilerin kadın yöneticilere göre biraz daha az eğitilmiş olduğu ortaya çıkmıştır (kadın girişimcilerin %44'ü, kadın yöneticilerin ise %51'i). Daha genç kadın girişimcilerin kadın yöneticilere göre daha eğitilmiş oldukları görülmüştür.	Texas'ta 93 kadın (48'i kadın girişimci) ile mülakat yapılmıştır.

Kaynak: Hisrich, 1990: 213

2.2.1.5. MADDİ KAYNAKLAR

Bir şirketin kurulabilmesi için maddi kaynakların hazır olması gerekmektedir. Çoğunlukla bu kaynaklar kişinin kendi birikimleri, banka kredileri, arkadaşlar veya aileler tarafından sağlanırken bazı durumlarda girişimci dışarıdan kendisini destekleyecek yatırımcılar da bulabilir (Hisrich, 1990: 211). Ailelerin kaynak sağlama konusunda önemi oldukça büyüktür. Wang ve Wong (2004:165)'a göre, eğer birey yüksek gelire sahip bir ailede yetişmişse, girişimci bir faaliyette bulunmak için ailesinden finansal destek alması daha kolay olacaktır. Dolayısıyla, bu kişilerin girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olması olasıdır.

2.2.1.6. YAŞ VE CİNSİYET

Yaş söz konusu olduğunda girişimcilik yaşı ve kronolojik yaş arasında ayrım yapmak gerekmektedir. Girişimcilik yaşı kişinin kaç senedir söz konusu alanda çalıştığı veya kendi işini yaptığı ile ilgilidir. Kronolojik yaş ise kişinin işyerini açtığı yaşıdır. Bu yaş kişiden kişiye değişebilmekle birlikte erken yaşta başlanan girişimci kariyerler daha sonraki yaşlarda başlanana göre daha iyi olmaktadır. Ayrıca, Ronstadt (1984)'a göre, 25 ve 50 yaşları arasında yaklaşık beş yıllık aralarla kişilerin girişimciliğe daha eğilimli olduğu dönemler vardır. Genellikle ilk büyük girişimlerini erkek girişimciler 30'lu yaşlarının başında, kadın girişimciler ise 30'lu yaşlarının ortasında yapma eğilimindedirler (Hisrich, 1990: 214).

Yurtsever ve diğerlerine göre (2006), yapılan araştırmalarda dünya genelinde girişimciliğe ilk kez teşebbüs edenlerin en az 25 yaşında oldukları ve bu kişilerin çoğunluğunun erkek olduğu ortaya çıkmıştır. Naktiyok ve Timuroğlu'nun 2009'da Erzurum'da İİBF öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak da erkeklerin kızlardan daha fazla risk alabilmeleri, kendilerine daha fazla güvenmeleri ve pazar dinamiklerine karşı toleranslarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Naktiyok ve Timuroğlu, 2009).

2.2.1.7. İŞ TECRÜBESİ

Kişinin iş tecrübesinin girişimcilik eğilimi ile önemli bir ilişkisi vardır. Kişinin işsiz kalması gibi olumsuz bir tecrübe girişimcilik eğilimini etkileyebilmektedir. Bunun yanı sıra kişinin kendi alanındaki deneyimleri de kuşkusuz çok önemlidir (Hisrich, 1990: 214). Girişimcinin iş kurabilmesi için gerekli donanımına sahip olması gerekmektedir. Bunun başında da iş tecrübesi gelmektedir. Bir kişinin tamamen yabancı olduğu bir iş alanında yeni bir işyeri açması çok zordur. Dolayısıyla, girişimciler daha önce çalıştıkları ve bilgi sahibi oldukları alanlarda bir girişimde bulunmayı tercih ederler. Böylece kendilerini işi kurmakta ve yönetmekte daha ehil hissedeceklerdir. Kişinin çalıştığı işteki zorluklar, terfi olanakları veya çalışırken yaşanan kötü tecrübeler ve işten zevk almama gibi durumlar yeni iş yeri kurmayı teşvik etse de teknik bilgiye sahip olmak ve sektörde tecrübeli olmak çok önemlidir. İşyerini kurduktan sonra ise yönetsel beceriler ve bu alandaki deneyimler daha ön plana çıkmaya başlamaktadır. Birçok işyerinde kişi, ilk başlarda sadece kendi idari işlerini ve belki birkaç yarı zamanlı ya da tam zamanlı çalışanı idare etmek zorundayken iş büyüdükçe, çalışan sayısı arttıkça ve başka yöneticilere ihtiyaç duyuldukça yönetsel beceriler daha çok önem kazanmaya başlamaktadır (Hisrich, 1990: 211).

Yönetsel tecrübenin yanı sıra, girişimcilik alanındaki tecrübeler de önemlidir. Yapılan çalışmalar, genellikle ikinci veya üçüncü girişimin ilkinde göre daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur (Hisrich, 1990: 214). Carter, 1998 yılında, üniversite mezunları ile yaptığı araştırmada, bu kişilerin çoğunun bir işyeri açmadan önce iş tecrübesi kazanmak istediklerini bulmuştur. Bu kişiler, iş tecrübesi edinmenin sektörle ilgili detaylı bilgi sahibi olmak ve işle ilgili sosyal bir ağ oluşturma'nın önemli bir yolu olacağını düşünmüşlerdir. Bunun yanı sıra, işyeri açmak için gerekli finansal kaynakları da bu şekilde elde edebileceklerini düşünmüşlerdir (Galloway ve Brown, 2002: 399).

2.3. LİTERATÜRDE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Sarıtaş ve Duran (2017), yaptıkları araştırmada Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ve kişilik özelliklerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. 500 öğrenciye verilen anketlerden 487 tanesi araştırmaya dâhil edilerek alınan sonuçlara göre, erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimleri kadın öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Kadın öğrenciler, eğitime erkek öğrencilerden daha fazla önem vermiş ve garantili bir işte çalışma istekleri daha yüksek görülmüştür. Aynı zamanda erkeklere göre esnek çalışma saatlerini de daha fazla tercih etmişlerdir. Erkek öğrencilerin ise kadın öğrencilere göre daha fazla risk alabilmekte ve şansa daha az önem vermekte oldukları saptanmıştır.

Ekici ve Turan (2017), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi işletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından girişimcilik dersi alan toplam 281 öğrenciden anket yöntemiyle veri toplamıştır. Elde ettikleri sonuçlar girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkilediğini göstermiştir.

Aksel ve Bağcı (2016), bir kamu üniversitesinin iktisadi ve idari bölümler fakültesinde okuyan toplam 240 öğrenci ile yaptıkları anket çalışmasında bu öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve girişimcilik eğilimlerini etkileyen bazı faktörleri değerlendirmişlerdir. Yaptıkları araştırmanın sonucunda, öğrencilerin yüksek girişimcilik eğilimlerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, cinsiyete göre girişimcilik eğiliminin erkek öğrencilerde kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Bunu yanı sıra girişimcilik eğiliminin öğrencilerin yaşına göre anlamlı bir şekilde değiştiği; okudukları bölüme göre değişmediği ve girişimcilik dersi almış olmanın girişimcilik eğilimini etkilemediği sonuçları da ortaya çıkmıştır.

Yüksel, Cevher ve Yüksel (2015), Isparta Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 150 öğrenci ile yaptıkları çalışmada bu öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ile girişimci kişilik özelliklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya dâhil ettikleri

girişimci kişilik özellikleri arasında yenilikçilik, fırsatçılık, disiplin, güler yüzlülük, kararlılık, hırslılık, enerjiklik, bağımsızlık ve buna benzer pek çok özellik yer almıştır. Araştırmanın sonuçları, öğrencilerin yenilikçilik özelliğinin girişimcilik özellikleri arasında en önemlisi olduğunu düşündüklerini ortaya çıkarmıştır.

Akman ve Bektaş (2015), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde okuyan 833 öğrenciden anket yöntemiyle veri toplamıştır. Elde ettikleri sonuçlara göre, risk alma eğilimi cinsiyete göre anlamlı olarak ilişkili bulunmuş ve öğrencilerin algıladıkları eğitim desteği ile okudukları sınıf arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Korkmaz (2012), Bülent Ecevit Üniversitesi, işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ölçmeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Korkmaz, Koh (1996) tarafından hazırlanmış ve öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmeyi amaçlayan anketi kullanmıştır. Bu anket, girişimcilik eğilimini, bu eğilimi etkileyen psikolojik özellikler olan yenilik, kontrol odağı, kendine güven, risk alma, başarı ihtiyacı ve belirsizliğe karşı tolerans ile ölçmektedir. Bunun yanı sıra, araştırmacı demografik özelliklerin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine etkisi olup olmadığını da değerlendiren bazı sorular eklemiştir. Anket, 1, 2, 3 ve 4. sınıf işletme öğrencilerine uygulanmış ve 297'sinin verdiği cevaplar değerlendirmeye alınmıştır. Anket sonuçlarına göre, Bülent Ecevit Üniversitesi işletme öğrencileri girişimcilik eğilimini etkileyen psikolojik özelliklerden yenilik, kendine güven, başarı ihtiyacı ve risk alabilme özelliklerini taşıdıkları; ancak, belirsizliğe karşı tolerans ve kontrol odağı özelliklerini bulundurmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, araştırmacı bu öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin olduğu sonucunu çıkarmıştır. Demografik özelliklerden ise yaşın, kendine güven ve yenilik; öğrenim tipinin, yenilik ve risk alma; aile girişimcilerin olmasının, kendine güven, yenilik ve başarıma ihtiyacı ile anlamlı ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

İrmiş ve Barutçu (2012), Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin aile, eğitim ve diğer faktörler ile ilişkisini incelemek üzere yaptıkları araştırmada İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden 273 tanesinden anket yöntemiyle veri toplamışlardır. Elde ettikleri sonuçlar, babası kendi işini kurmuş olan

öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin anlamlı bir şekilde etkilendiğini; ailelerin gelir durumuyla girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını; dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin birinci sınıfta okuyanlara göre girişimcilik eğilimlerinin daha düşük çıktığını; girişimcilik dersi almış olmakla girişimcilik eğilimi arasında bir ilişki çıkmadığını; erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kadın öğrencilere göre yüksek olduğunu göstermiştir.

Maya, Uzman ve Işık (2012), On Sekiz Mart Üniversitesi Meslek Yüksekokulu 1. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Toplam 306 öğrenciden anket yöntemiyle elde ettikleri verilerden aldıkları sonuçlara göre, öğrencilerin girişimcilik düzeyleri yüksek seviyede çıkmıştır.

Bilge ve Bal (2012), Celal Bayar Üniversitesi'nin Meslek Yüksekokulu, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü öğrencilerini dâhil ettikleri çalışmada anket ile veri toplama yöntemi kullanmış ve toplam 234 kişiden dönüt almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre, ankete katılan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir.

Kılıç, Keklik ve Çalış (2012), Balıkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünde okuyan 251 öğrenci ile bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin cinsiyet, yaş, sınıf, aylık gelir ve not ortalamaları ile anlamlı ilişki olup olmadığını araştırmışlardır. Elde ettikleri sonuçlara göre, cinsiyete göre yenilikçi olma ve dışa açıklık özellikleri anlamlı bir farklılık göstermiş; aylık gelir ile yalnızca fırsatçılık arasında ilişki bulunamamış; not ortalamasına göre kendine güven ve dışa açıklık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış; yaşa ve sınıfa göre ise hiçbir girişimci kişilik özelliği anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

İşcan ve Kaygın (2011), Kafkas Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ölçmüşlerdir. Toplam 366 öğrenciden aldıkları verilerle her iki üniversitede okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Girişimci kişilik özelliklerinden ise kendine güven, yenilikçilik, başarı ihtiyacı,

kontrol odağı ve risk alma özelliklerini taşıdıkları fakat belirsizliğe karşı toleranslarının olmadığı ortaya çıkmıştır.

Naktiyok ve Timuroğlu (2009), Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin motivasyonel değerlerinin girişimcilik niyetleri üzerine etkisini araştırmışlar ve toplam 234 öğrenciden elde ettikleri verilerden öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin olduğunu saptamışlardır. Bunun yanı sıra, değişime açıklık ve kendini geliştirme değerlerinin girişimcilik niyeti üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Muhafazakârlık değerinin ise girişimcilik niyetini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Erkeklerin girişimcilik niyetinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve ailenin gelir düzeyinin düşük olmasını da girişimcilik niyetini olumsuz etkilediği alınan diğer sonuçlardandır.

Örücü, Kılıç ve Yılmaz (2007), 332 Balıkesir Üniversitesi öğrencisi ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ile aile faktörünün arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde ettikleri sonuçlar, öğrencilerin girişimcilik isteklerinin ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde değiştiğini; yetiştirilme tarzlarına göre değişmediğini; ailede girişimci olmasına göre değişmediğini ve cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiğini göstermiştir.

Rauch ve Frese, 2007 yılında yaptıkları çalışmada girişimcilerin kişilik özellikleri üzerine bir meta-analiz yapmışlardır. Test ettikleri iki hipotez olmuştur. Bunlardan ilki, kişilik özellikleri girişimci davranışı, yani bir iş kurmayı ve başarıyı, etkiler; ikincisi ise, girişimcilik ile bağdaştırılan kişilik özellikleri girişimcilik eğilimini diğer kişilik özelliklerinden daha çok etkiler olmuştur. Girişimcilik eğilimini etkileyen kişilik özellikleri arasında öz yeterlilik, başarı ihtiyacı, amaç odaklı olma, yenilikçi olma, çalışma tutkusu, otonomi ihtiyacı ve benzeri özellikler yer almıştır. Araştırmanın sonuçları her iki hipotezi de doğrulamıştır.

Frank ve diğerleri, 2007 yılında 837 yükseköğretim öğrencisi ile bir anket çalışması yapmışlardır ve bu anketlerden 832 tanesi araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, teknik alanda eğitim alan öğrencilerin %30-%35'i girişimci eğilimine sahiptir. İşletme ve ekonomi öğrencilerinde ise bu oran %45-

%60 arasında bulunmuştur. Sosyal bilimler alanında eğitim gören öğrencilerde ise bu oran oldukça düşmüştür. Başarı ihtiyacı, risk alabilme ve kontrol odağı özelliklerinin en yüksek olduğu grupların ise girişimcilik eğilimi yüksek olan gruplar olduğu ortaya çıkmıştır.

Bozkurt (2006), Sakarya üniversitesi işletme, iktisat, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü son sınıf öğrencilerinden 173'ü ile yaptığı anket çalışmasında, öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerini ölçmüştür. Elde ettiği sonuçlar, çalışmaya katılan öğrencilerin belirsizliğe karşı tolerans, risk alma eğilimi, kontrol odaklı olma, kendine güven ve yenilikçi olma özelliklerini taşımadığını ancak başarıma ihtiyaçlarının yüksek olduğunu göstermiştir.

Wang ve Wong (2004), Singapur'da 5326 lisans öğrencisi ile yaptıkları çalışmada cinsiyet, ailede girişimcinin olması, ailenin maddi durumu ve benzeri faktörlerin girişimcilik eğilimleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Elde ettikleri sonuçlara göre, Singapurlu öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yüksektir ve cinsiyetleri ve ailelerinde girişimcilerin olması girişimcilik eğilimlerini etkilerken ailelerinin maddi durumunun herhangi bir etkisi yoktur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı İstanbul’da okuyan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin ve bazı demografik faktörlerin girişimcilik eğilimleri ile ilişkisini incelemektir.

Literatürde, bugüne kadar yapılmış ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ölçen pek çok çalışma mevcuttur ancak bu çalışmaların çoğunluğunda odak noktası tek bir üniversite olmuştur. Yani, her bir araştırmacı örneklem grubunu yalnızca bir üniversiteden seçmiştir. Bu çalışmada ise İstanbul’da ikisi özel ikisi devlet üniversitesi olmak üzere dört farklı üniversitenin öğrencilerinden veri toplanmıştır. Bu, diğer çalışmalardan farklı olarak hem üniversiteler arasında hem de devlet ve özel üniversite arasında bir karşılaştırma imkânı sağlayacaktır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini İstanbul’da bulunan üniversitelerde 2018-2019 akademik yılında işletme bölümünde okuyan veya girişimcilik ile ilgili ders almış öğrenciler oluşturmaktadır. İşletme bölümünün tercih edilmesinin sebebi bu öğrencilerin girişimcilik ile ilgili dersler alması ve bu konuda başka bölümlerde okuyan öğrencilerden daha bilinçli oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle işletme bölümünde okumayan ancak girişimcilik dersi almış olan öğrenciler de araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu evren içinde rastgele tarihlerde rastgele dersler ziyaret edilmiş ve o gün orada bulunan öğrencilerden gönüllü olanlara anketler dağıtılmıştır. Bir üniversitenin öğrencileri ile ise Google forms linki paylaşılmış ve gönüllü olan öğrenciler formu doldurmuşlardır. Bu nedenle örneklem türü, olasılıklı örneklem

türlerinden basit rastlantısal örneklemdir. Örnekleme, ikisi özel ikisi devlet üniversitesi olmak üzere dört üniversitenin işletme bölümünden ders alan 536 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya dâhil edilen üniversiteler İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi olmuştur.

3.3. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırmanın kapsamı yalnızca İstanbul, Marmara, Özyeğin ve Yeditepe Üniversitesi lisans öğrencileri ile kısıtlıdır. Daha kapsamlı bir araştırma yapmak için gerekli olan zaman ve maddi kaynakların bulunmaması da kısıtlardan bir tanesi olmuştur. Dolayısıyla, sonuçlar Türkiye’deki tüm üniversite öğrencilerinin fikirlerini temsil etmemektedir.

Bunun yanı sıra, kullanılan nicel anket yöntemi öğrencilerin girişimcilikle ilgili fikirlerini derinlemesine ifade etme fırsatı tanımamıştır. Genel itibarıyla, nicel veri toplama yöntemleri gerçek hayatta karşılaşılan zorlukları ve ikilemleri açıklamakta yetersizdir. Bu sebeple, potansiyel girişimciler olan üniversite öğrencileri ile ayrı bir nitel araştırma yapılabilir ve saha araştırması yöntemi ile onların bakış açıları incelenebilir. Nitel bir araştırma ayrıca kişilik özelliklerinin nasıl şekillendiğini de gösterebilir.

Araştırmanın bir başka kısıtı ise ölçülen kişilik özellikleri ile ilgilidir. Literatürde girişimci kişilik özellikleri olarak en fazla ifade edilen altı kişilik özelliği risk alabilme, başarı odaklı olma, yenilikçi olma, içsel kontrol odağı, belirsizliğe karşı tolerans ve kendine güvendir. Ancak, bu araştırmaya yalnızca ilk üç kişilik özelliği dâhil edilmiştir. Dolayısıyla, öğrencilerin diğer üç kişilik özelliğini taşıyıp taşımadıklarını ve bunların girişimcilik eğilimlerini etkileyip etkilemediği konusunda bu çalışmada herhangi bir veri bulunmamaktadır.

3.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma yapılırken, Prof. Dr. Veysel Bozkurt'un hazırlamış olduğu “Girişimci Özellikleri Ölçeği” isimli ölçekten faydalanılmıştır. Ölçekteki birbirine çok benzer veya aynı olan ifadeler çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra, kontrol odağı, kendine güven ve belirsizliğe karşı tolerans boyutları ve bunun alt maddeleri de araştırmanın dışında tutulmuştur. Araştırma, üniversitede okumakta olan öğrenciler üzerinde yapıldığından öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinde başarı ihtiyacı, risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinin daha kolay olması bu kararda etkili olmuştur. Son haliyle anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde 5’li likert ölçeği ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ile başarı ihtiyacı, yenilikçi olma ve risk alabilme özelliklerini ölçen 49 ifade yer almaktadır. Likert ölçeği değerleri şu şekildedir:

- 1 Kesinlikle Katılmıyorum
- 2 Katılmıyorum
- 3 Kararsızım
- 4 Katılıyorum
- 5 Kesinlikle Katılıyorum

Anketin ikinci bölümünde ise demografik bilgileri içeren 12 soru bulunmaktadır.

Veriler, 2019 yılı Mart ayı boyunca dört üniversiteden toplanmıştır. İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi’nde anketler araştırmacı tarafından işletme bölümü dersleri ziyaret edilerek elden verilmiştir. Özyeğin Üniversitesi’nden ise aynı anket Google Forms formatında hazırlanmış ve işletme bölümünde ders almakta olan öğrencilere link yoluyla ulaştırılmıştır. Toplamda 541 anket toplanmış ancak bunlardan beş tanesi önemli veri eksikliği veya dikkatli okunmadan cevaplandırıldığı için araştırmanın dışında tutulmuş ve toplamda 536 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 21 programına girilmiş ve analizler burada yapılmıştır. Önce verilerin frekans dağılımları incelenerek betimleyici

bulgular elde edilmiş. Daha sonra ise hipotezleri test etmek üzere, önce güvenilirlik testi, faktör analizi ve normallik testleri olmak üzere, bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test), bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi (one-way anova) ve regresyon analizi (regression) yapılmıştır.

3.5. ARAŞTIRMANIN SORULARI VE HİPOTEZLERİ

Yapılan araştırma genel itibarıyla şu sorulara cevap aramaktadır:

1. Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ne düzeydedir?
2. Girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Demografik özellikler girişimcilik eğilimini etkileri mi?
4. Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu bir etkisi var mıdır?

Bu araştırma soruları ve yapılan literatür çalışması neticesinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Başarı odaklı olma özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.

Hipotez 2: Risk alabilme özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.

Hipotez 3: Yenilikçi olma özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.

Hipotez 4: Girişimcilik eğilimi ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 5: Başarı isteği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 6: Yenilikçi olma özelliği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 7: Risk alabilme özelliği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 8: İşletme okuyan öğrenciler ile işletme dışında bir bölümde okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Hipotez 9: Girişimcilikle ilgili ders almış öğrenciler ve almamış öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 10: Özel üniversitede okuyan öğrenciler ile devlet üniversitesinde okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 11: Ailesinde veya yakın çevresinde girişimci olan öğrenciler ile olmayan öğrencilerin girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 12: Dini inançlar ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 13: Geleceğe dair umutlu olmak ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

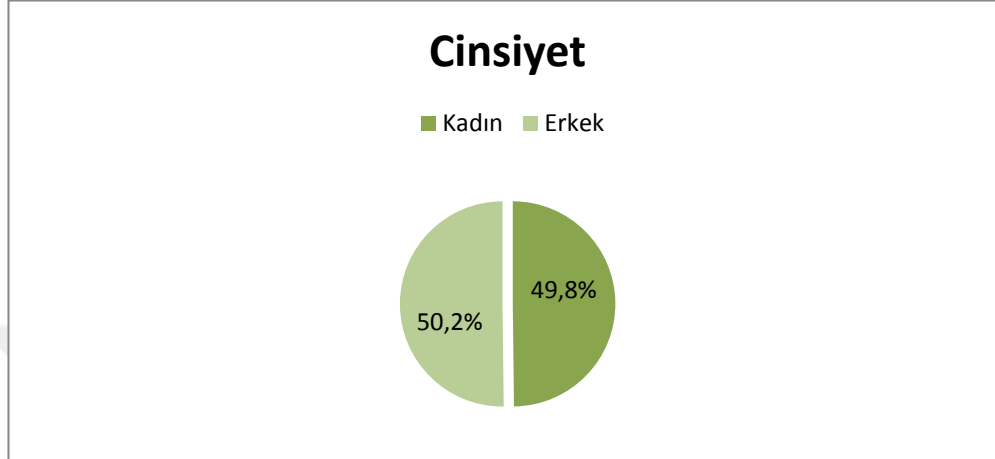
Hipotez 14: Girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara erişimi olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksektir.

3.6. BULGULAR

Araştırma sonucu elde edilen bulgular iki bölümde incelenecektir. İlk bölümde ankete katılan öğrencilerin demografik bilgileri ile ilgili detaylı bir betimleyici veriler verilecektir. İkinci bölümde ise belirlenmiş olan hipotezler istatistiksel analizlerle test edilecektir.

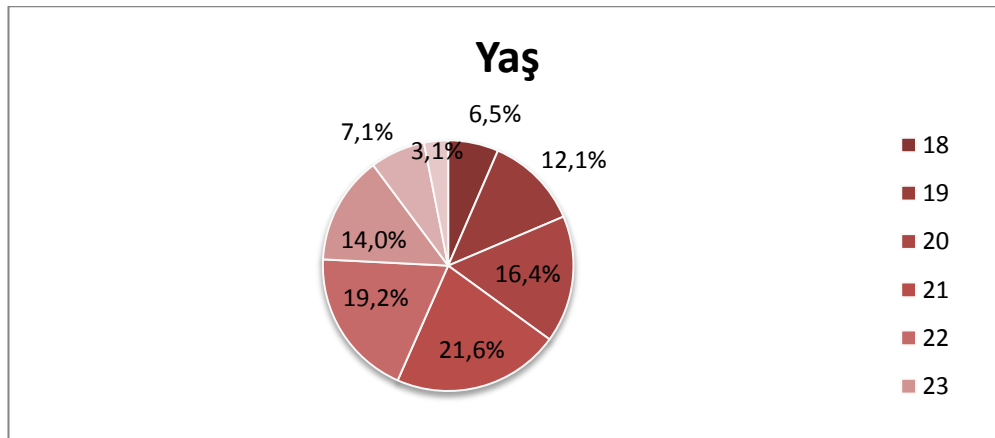
3.6.1. DEMOGRAFİK BULGULAR

Grafik 3.1. Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımı

Grafik 3.1’de görüldüğü üzere, ankete katılan toplam 536 kişiden 267’si (%49,8) kadın, 269’u (%50,2) erkektir ve oldukça dengeli bir cinsiyet dağılımı gözlenmiştir.

Grafik 3.2. Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımı

Ankete katılan üniversite öğrencilerinin yaşları 16 ile 32 arasında değişmektedir. Ancak, %97 gibi büyük bir çoğunluğunun 18 ile 24 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1. Örneklem Grubunun Eğitimi ile İlgili Bilgiler

Üniversite	Frekans	Yüzde
İstanbul Üniversitesi	206	%38,4
Özyeğin Üniversitesi	175	%32,6
Marmara Üniversitesi	97	%18,1
Yeditepe Üniversitesi	58	%10,8
Üniversite Türü	Frekans	Yüzde
Devlet Üniversitesi	303	%56,5
Özel Üniversite	233	%43,5
Bölüm	Frekans	Yüzde
İşletme	366	%68,3
Diğer	170	%31,7
Sınıf	Frekans	Yüzde
1. Sınıf	156	%29,1
2. Sınıf	73	%13,6
3. Sınıf	162	%30,2
4. Sınıf	145	%27,1
Girişimcilik Ders(ler)i	Frekans	Yüzde
Ders(ler)i alan öğrenciler	369	%68,8
Ders(ler)i almayan öğrenciler	167	%31,2
Ders(ler)in Etkisi	Frekans	Yüzde
Olumlu yönde etkilenen öğrenciler	276	%75
Olumlu yönde etkilenmeyen öğrenciler	92	%25

Tablo 3.1’de, ankete katılan öğrencilerin eğitim bilgileri verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, toplamda dört farklı üniversiteden öğrenci verilen ankete katılmıştır. Frekans dağılımına bakıldığında, İstanbul Üniversitesi’nde okuyan 206 (%38,4) öğrencinin, Özyeğin Üniversitesi’nde okuyan 175 (%32,6) öğrencinin, Marmara Üniversitesi’nde okuyan 97 (%18,1) öğrencinin ve Yeditepe

Üniversitesi'nde okuyan 58 (%10,8) öğrencinin araştırmaya katılmış olduğu saptanmıştır.

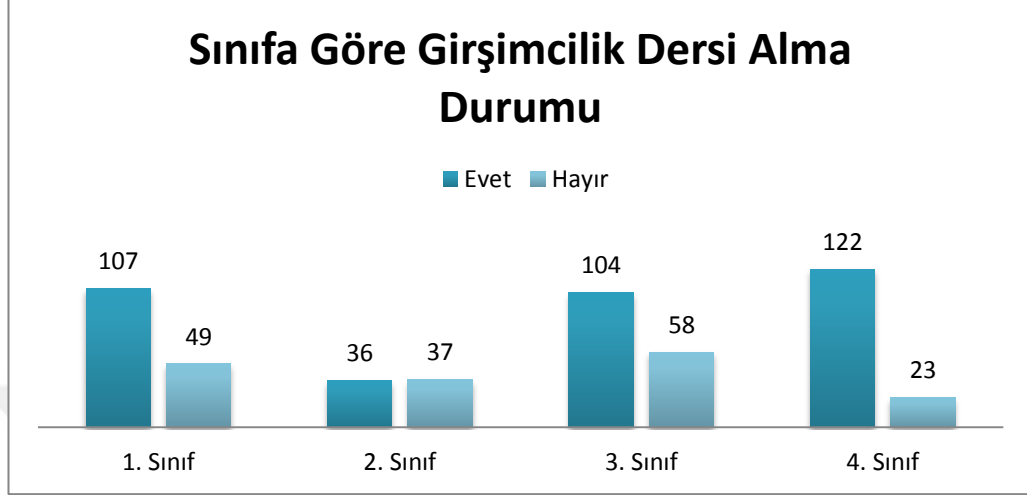
Üniversite türüne göre oranlara bakılacak olursa, 303 devlet üniversitesi öğrencisi ve 233 özel üniversite öğrencisi olduğu görülmektedir. Oranlandığında ise öğrencilerin %56,5'i devlet üniversitesinde, 43,5'i ise özel üniversitede okumaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre dağılımları incelendiğinde işletme okuyan öğrencilerin sayısı 366 iken diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin sayısı 170 olduğu görülmektedir. Türkçe, İngilizce ve Almanca işletme bölümleri tek bir başlık altında toplanmıştır. Diğer kategorisini oluşturan bölümlerin arasında ekonomi, uluslararası ticaret ve işletmecilik, girişimcilik, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler, endüstri ürünleri tasarımı, yönetim bilişim sistemleri ve çeşitli mühendislik bölümleri vardır.

Ankete katılan öğrencilerin %29,1'i 1. sınıf, %13,6'sı 2. sınıf, %30,2'si 3. sınıf ve %27,1'i 4. sınıf öğrencisidir.

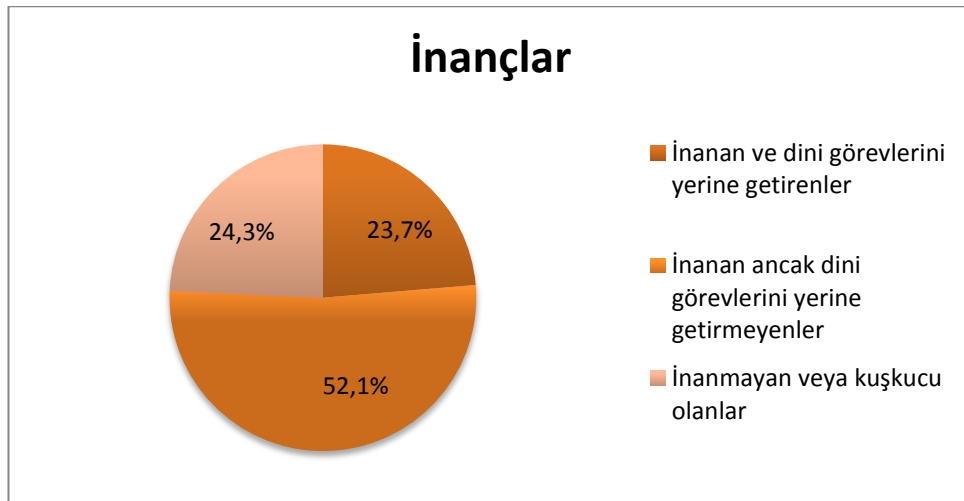
Öğrencilerin %68,8'i girişimcilikle ilgili bir veya birden fazla ders almışken herhangi bir girişimcilik dersi almamış olan öğrencilerin oranı %31,2'dir. Girişimcilikle ilgili en az bir ders almış 369 öğrenciye, bu derslerin fikirlerini olumlu yönde etkileyip etkilemediği sorulmuş ve bu soruya evet cevabını veren 276 hayır cevabını veren ise 92 kişi olmuştur. Yani, 369 kişinin %75'i girişimcilikle ilgili derslerin konuyla ilgili fikirlerini olumlu bir şekilde değiştirdiğini söylemiştir.

Grafik 3.3. Girişimcilikle ilgili ders alan ve almayan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı

Grafik 3.3, öğrencilerin girişimcilik ile ilgili ders alıp almadıklarına verdikleri cevap ile okudukları sınıfın bir karşılaştırmasını göstermektedir. Buna göre, 1. sınıfta okuyan 156 öğrenciden 107'si; 2. sınıfta okuyan 73 kişiden 36'sı; 3. sınıfta okuyan 162 kişiden 104'ü ve 4. sınıfta okuyan 145 kişiden 122'si girişimcilik dersi almıştır.

Grafik 3.4. Örneklem grubunun dini inançları konusunda görüşleri

Grafik 3.4'te görüldüğü gibi, inanan ve dini görevlerini yerine getiren katılımcı sayısı 127; din konusunda kuşkucu olan veya herhangi bir dine inanmayan

katılımcıların sayısı 130'dur. 279 ile inanan ancak dini görevlerini yerine getiremeyen katılımcıların sayısı diğerlerinden fazladır.

Grafik 3.5. Örneklem grubunun gelecek ile ilgili hisleri

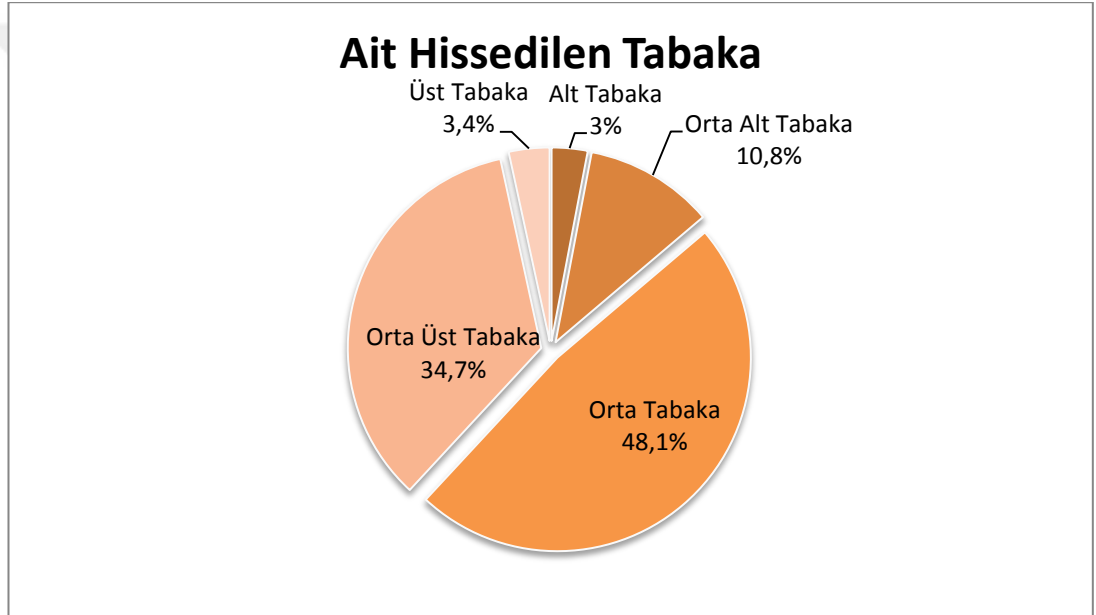
Grafik 3.5'te görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin %84,3 ile büyük çoğunluğu yarının kendileri için bugünden daha güzel olacağına inanmaktadır. Bu şekilde düşünmeyenlerin oranı ise %15,7'dir.

Grafik 3.6. Örneklem grubunun çevrelerinde girişimci olmasına göre dağılımı

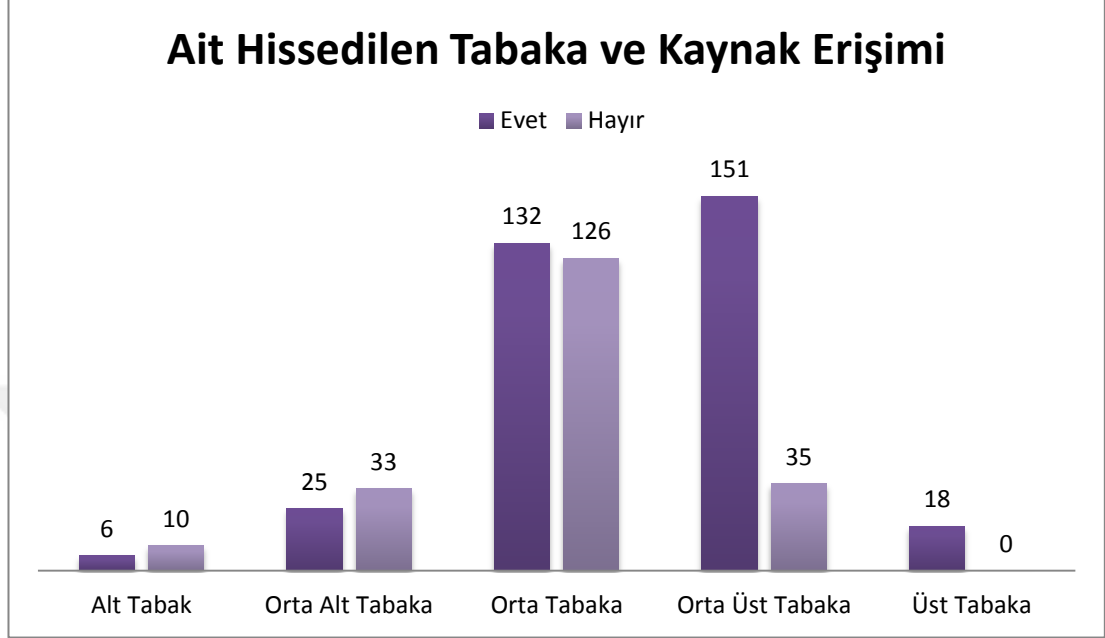
Grafik 3.6, ankete katılan öğrencilerin ailelerinde ve/veya yakın çevrelerinde girişimci veya girişimcilerin olup olmadığı sorusuna verilen yanıtları göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %57,6'sının ailesinde veya yakın çevresinde girişimciler varken %42,4'ünün ailesinde veya yakın çevresinde herhangi bir girişimci yoktur.

Grafik 3.7. Örneklem grubunun kendilerini ait hissettikleri ekonomik tabakaya göre dağılımları

Grafik 3.7, ankete katılan öğrencilerin kendilerini hangi tabakaya ait hissettiklerini göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %48,1'i kendini orta tabakaya ait hissederken, %34,7'si orta üst, %10,8'i orta alt, %3,4'ü üst tabaka ve %3'ü alt tabaka seçeneğini işaretlemişlerdir.

Grafik 3.8. Katılımcıların kendilerini ait hissettikleri ekonomik tabaka ile kaynak erişimi karşılaştırması

Grafik 3.8, girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünen katılımcıların kendilerini hangi ekonomik tabakaya ait hissettiklerinin bir karşılaştırmasını göstermektedir. Bu tabloya göre, kendini ekonomik olarak alt tabakaya ait hisseden 16 katılımcıdan 6'sı; orta alt tabakaya ait hisseden 58 kişiden 25'i; orta tabakaya ait hisseden 258 katılımcıdan 132'si, orta üst tabakaya ait hisseden 186 katılımcıdan 151'i ve üst tabakaya ait hisseden 18 katılımcının tamamının girişimci olabilmek için gerekli kaynaklara ulaşabileceğini düşündükleri gözlemlenmektedir.

Toplam verilere bakılacak olursa, öğrencilerin %61,9 ile çoğunluğu gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceklerini düşünürken %38,1'i ise bu kaynaklara ulaşamayacaklarını düşünmektedir.

3.6.2. İSTATİSTİKSEL ANALİZLER

İstatistiksel analizlere başlamadan önce tüm ifadeler için güvenilirlik testi uygulanmıştır. Daha sonra ifadeler için faktör analizi yapılmış ve son olarak parametrik testler mi parametrik olmayan testler mi kullanılacağına karar vermek için normallik testi yapılmıştır. Daha sonra ise hipotez testleri yapılmıştır. Aşağıdaki tablo bu testin sonucunu göstermektedir.

Tablo 3.2. Güvenilirlik Testi Sonuçları

Reliability Statistics			
	Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Tüm İfadeler	,880	,880	25
Başarı Odaklı Olma	,693	,717	4
Risk Alabilme	,816	,817	6
Yenilikçi Olma	,869	,869	8
Girişimcilik Eğilimi	,859	,860	7

Tablo 3.2'ye göre, anketteki tüm ifadeler için Cronbach's Alpha değeri ,880'dir. Bu sonuç anketin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra her bir faktör için Cronbach's Alpha değerleri başarı odaklı olma özelliği için ,693; risk alabilme özelliği için ,816; yenilikçi olma özelliği için ,869 ve girişimcilik eğilimi için ,859'dur.

Tablo 3.3. İlk KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,892
Approx. Chi-Square		10906,481
Bartlett's Test of Sphericity	df	1176
	Sig.	,000

Veri setinin faktör analizine uygun olması için KMO değerinin 0,50'den büyük olması gerekmektedir (Güriş ve Astar, 2015: 416). Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, KMO değeri 0,892 çıkmıştır. Bu değer, veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise veri matrisinin uygun olup olmadığını gösteren bir testtir ve p değerinin 0,05'ten küçük olması verilerin analiz için uygun olduğunu göstermektedir (Güriş ve Astar, 2015: 416). Buna göre, yukarıda da görüldüğü üzere Bartlett testi sonucu $p=0,000$ ile anlamlı çıkmıştır.

Faktör analizi sonucunda toplam 49 ifade için 11 faktör bulunmuştur. Ancak araştırmanın hedefi yalnızca 4 faktörü incelemek olduğu için analizi bozan ifadeler çıkartılmıştır. Bunun sonucunda, 4 faktör toplam 25 ifade ile ölçülmüştür. Bu 25 ifade ile yeniden yapılan faktör analizinin KMO ve Bartlett Testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.4. Düzeltilmiş KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,880
Approx. Chi-Square		5600,621
Bartlett's Test of Sphericity	df	300
	Sig.	,000

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, uygun faktörlerde toplanamayan ifadeler çıkarıldıktan sonra KMO değeri ,892'den ,880'e düşmüştür ancak bu veri setinin faktör analizine uygunluğu sonucunda herhangi bir değişikliğe sebep olmamıştır.

Tablo 3.5. Faktörler, İfadeler ve Faktör Yükleri

Faktör 1: Yenilikçi Olma Özelliği (Açıklanan Varyans: %27,073)	
Değişken	Faktör Yükleri
Kafam genellikle yeni fikirlerle meşguldür.	,841
Daima yeni şeyler yaratmak için çaba sarf ederim.	,792
Yaratıcı bir insan olduğuma inanıyorum.	,766
Aklım sürekli yapılacak yeni planlarla doludur.	,748
Arkadaşlarım yenilikçi bir insan olduğuma inanırlar.	,710
Her zaman orijinal fikirlere sahip oldum.	,692
Benim sorunlara yaklaşımım, benzersiz ve diğer insanlardan farklıdır.	,518
Yaptığım şeylerde daima fark yaratmaya çalışırım.	,450
Faktör 2: Girişimcilik Eğilimi (Açıklanan Varyans: %12,374)	
Değişken	Faktör Yükleri
Kendi işimin patronu olmayı tercih ederim.	-,821
Kendi işimi kurmaktansa, ücretli işi tercih ederim. (Reverse)	-,770
Gelecekte bir gün kendi işimi kurmayı planlıyorum.	-,737
Bağımsız çalışmak isterim.	-,715
Büyük bir örgütte ücretli bir işte çalışmayı tercih ederim. (Reverse)	-,666
İşimde başkalarından emir almak istemem.	-,665
Girişimcilik beni çok cezbediyor.	-,659
Faktör 3: Risk Alabilme Özelliği (Açıklanan Varyans: %8,424)	
Değişken	Faktör Yükleri
Daima güvenli yolları tercih ederim, riskli alternatifleri değil. (Reverse)	,832
Hayatta daima bilinen güvenli yolları seçerim. (Reverse)	,801
Risk almaktan daima kaçırım. (Reverse)	,690
Genelde diğer insanlardan daha fazla risk alırım.	,645
Makul risk almaktan hoşlanırım.	,605
Heyecanlı yaşam tarzı, benim için güvenli yaşam tarzından daha çekicidir.	,579
Faktör 4: Başarı Odaklı Olma Özelliği (Açıklanan Varyans: %7,368)	
Değişken	Faktör Yükleri
Benim için hayatta başarılı olmak çok önemlidir.	,787
Yaptığım işlerde en iyi olmaya çalışırım.	,752
Başarı odaklı bir insan olduğuma inanıyorum.	,734
Arkadaşlarım hırslı bir insan olduğumu düşünürler.	,571

Faktörler, toplam varyansın en az %50'sini açıklamalıdır (Güriş ve Astar, 2015: 423). Yeni faktör analizine göre, bu dört faktör, toplam varyansın %55,239'unu açıklamaktadır.

Faktör analizi sonucunda oluşturulan dört faktörün ortalamaları alınmış ve şu şekilde isimlendirilmiştir: Girişimcilik eğilimi, başarı odaklı olma, yenilikçi olma ve risk alabilme.

Tablo 3.6. Normallik Testi Sonucu

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Başarı	,104	536	,000	,965	536	,000
Risk	,065	536	,000	,990	536	,001
Yenilik	,078	536	,000	,984	536	,000
Girişimcilik	,085	536	,000	,968	536	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Faktör analizinden sonra bulunan faktörler için normallik analizi yapılmış ve aşağıdaki tabloda görünen sonuçlar elde edilmiştir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, hem Kolmogorov-Smirnov hem de Shapiro-Wilk testinde tüm boyutlar için p değeri anlamlı çıkmıştır. Bu sonuç bize verilerin normal dağılmadığını düşündürmektedir. Ancak, her bir faktör için çarpıklık ve basıklık değerlerine de bakmak gerekmektedir. Bu değerler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.7. Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Faktör İsmi		Statistic	Std. Error
Başarı Odaklı Olma	Skewness	-,507	,106
	Kurtosis	,110	,211
Risk Alabilme	Skewness	-,187	,106
	Kurtosis	-,327	,211
Yenilikçi Olma	Skewness	-,331	,106
	Kurtosis	,300	,211
Girişimcilik Eğilimi	Skewness	-,556	,106
	Kurtosis	,004	,211

Hair ve diğerlerine (2013) göre çarpıklık (skewness) değerinin -1 ile +1 arasında olması kabul edilebilir ancak bunun dışında kalan değerler oldukça çarpık bir dağılım göstermektedir. George ve Mallery (2012), basıklık (kurtosis) değerinin -1 ile +1 değeri arasında olmasının mükemmel, -2 ile +2 olmasının ise yapılan araştırmaya göre kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir. Yukarıdaki tabloya göre, başarı faktörü için skewness değeri -,507 ile ,106 arasında; risk faktörü için -,187 ile ,106 arasında; yenilikçi faktörü için -,331 ile ,106 arasında ve girişimcilik için -,556 ile ,106 arasındadır. Kurtosis değerleri ise başarı faktörü için ,110 ile ,211 arasında; risk faktörü için -,327 ile ,211; yenilikçi faktörü için ,300 ile ,211 arasında ve girişimcilik için ,004 ile ,211 arasındadır. Bu değerlerin her birinin -1 ile +1 arasında olmasından dolayı hipotezlerin test edilmesinde parametrik analizler kullanılmıştır.

Tablo 3.8. Girişimcilik Eğilimi ve Girişimci Kişilik Özellikleri Ortalamaları

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Başarı	536	1,50	5,00	3,9086	,68002
Risk	536	1,00	5,00	3,3330	,74963
Yenilik	536	1,00	5,00	3,6609	,69216
Girişimcilik	536	1,14	5,00	3,7876	,77368
Valid N (listwise)	536				

Anketi cevaplayan 536 öğrencinin verdiği cevapların faktörlere göre ortalaması yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. 5’li likert formatındaki sorularda, öğrenciler 1=Kesinlikle Katılmıyorum ile 5=Kesinlikle Katılıyorum arasında uygun bir puan vermişlerdir. Ortalamalara bakılacak olursa başarı odaklı olma 3,9 ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Bunu 3,78 ile girişimcilik eğilimi; 3,66 ile yenilikçi olma ve 3,33 ile risk alabilme eğilimi izlemiştir.

Tablo 3.9. Regresyon Analizi Sonuçları

Correlations					
		Girişimcilik Eğilimi	Başarı Odaklı Olma	Risk Alabilme	Yenilikçi Olma
Pearson Correlation	Girişimcilik Eğilimi	1,000	,108	,404	,352
	Başarı Odaklı Olma	,108	1,000	,131	,360
	Risk Alabilme	,404	,131	1,000	,325
	Yenilikçi Olma	,352	,360	,325	1,000
Sig. (1-tailed)	Girişimcilik Eğilimi	.	,006	,000	,000
	Başarı Odaklı Olma	,006	.	,001	,000
	Risk Alabilme	,000	,001	.	,000
	Yenilikçi Olma	,000	,000	,000	.

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,467 ^a	,218	,214	,68590

a. Predictors: (Constant), Yenilik, Risk, Başarı

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	69,958	3	23,319	49,567	,000 ^b
	Residual	250,285	532	,470		
	Total	320,243	535			

a. Dependent Variable: Girişimcilik

b. Predictors: (Constant), Yenilik, Risk, Başarı

Coefficients

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
(Constant)	1,742	,218		7,999	,000	1,314	2,169
Başarı Odaklı Olma	-,031	,047	-,027	-,654	,514	-,122	,061
Risk Alabilme	,334	,042	,324	7,995	,000	,252	,417
Yenilikçi Olma	,287	,048	,257	5,963	,000	,192	,382

Model	Correlations			Collinearity Statistics	
	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
(Constant)					
Başarı Odaklı Olma	,108	-,028	-,025	,870	1,149
Risk Alabilme	,404	,328	,306	,894	1,118
Yenilikçi Olma	,352	,250	,229	,792	1,262

Correlations tablosuna ve VIF değerine bakıldığında çoklu bağlantılı doğrusallık (multi-collinearity) sorununun olmadığı görülmektedir. Adjusted R Square değeri ,214 olarak görülmektedir. Buna göre başarılı olma, risk alabilme ve yenilikçi olma özellikleri, girişimcilik eğilimindeki varyansın %21,4'ünü

açıklamakta olduğu anlamına gelmektedir. Anova tablosuna bakıldığında p değerinin ,000 ile anlamlı çıktığı görülmektedir. Buna göre, başarı odaklı olma, risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinden en az bir tanesinin girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkilediği sonucu çıkarılabilir. Coefficients tablosundaki p değerlerine bakılacak olursa, başarı odaklı olma için $p=,514$; risk alabilme için $p=,000$ ve yenilikçi olma için $p=,000$ olarak görülmektedir. Buna göre, risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi varken başarı odaklı olma özelliğinin girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Yine aynı tabloda B katsayılarına bakıldığında, risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinin katsayıları pozitif çıktığından bu iki özelliğin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği sonucu çıkmaktadır.

Tablo 3.10. Cinsiyet ile Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test

		Levene's Test for Equality of Variances		T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Başarı Odaklı Olma	Eq. var. assumed	,913	,340	-,456	534	,649
	Eq. var. not assumed			-,456	533,870	,649
Risk Alabilme	Eq. var. assumed	,560	,455	-4,425	534	,000
	Eq. var. not assumed			-4,425	533,182	,000
Yenilikçi Olma	Eq. var. assumed	,160	,689	-2,251	534	,025
	Eq. var. not assumed			-2,251	533,999	,025
Girişimcilik Eğilimi	Eq. var. assumed	,214	,644	-2,874	534	,004
	Eq. var. not assumed			-2,874	532,714	,004

Group Statistics

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Kadın	267	3,6918	,78439	,04800
	Erkek	269	3,8826	,75237	,04587
Başarı Odaklı Olma	Kadın	267	3,8951	,68328	,04182
	Erkek	269	3,9219	,67777	,04132
Risk Alabilme	Kadın	267	3,1916	,74857	,04581
	Erkek	269	3,4734	,72521	,04422
Yenilikçi Olma	Kadın	267	3,5936	,68655	,04202
	Erkek	269	3,7277	,69250	,04222

Girişimcilik eğilimi ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği testte Levene testi sonuçlarına göre $p=,644$ olduğundan varyansların eşit dağıldığı varsayımı doğrulanmıştır. T testi sonuçlarına göre ise $p=,004$ olduğundan girişimcilik eğiliminin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değıştiği sonucuna varılmıştır. Grup istatistiklerine bakıldığında girişimcilik eğilimi ortalamaları kadınlar için 3,6918 iken erkekler için 3,8826’dır. Erkeklerin girişimcilik eğilimleri kadınlara göre daha yüksektir.

Başarı odaklı olma özelliği ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde Levene testi sonucu $p=,340$ olduğundan varyansların eşit dağıldığı varsayımı doğrulanmış ve t testi sonuçlarındaki p değeri ,649 çıkması başarı odaklı olma özelliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değışmediği görülmüştür.

Risk alabilme özelliği ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakılacak olursa Levene testi $p=,455$ olduğundan varyansların eşit dağıldığı varsayımı doğrulanmış ve t testi sonuçları $p=,000$ olduğundan risk alabilme özelliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değıştiği sonucuna varılmıştır. Grup ortalamalarına bakıldığında erkeklerin risk alabilme ortalaması 3,1916 kadınlarınki ise 3,4734 olarak görülmektedir. Erkeklerin risk alabilme özelliği kadınlara göre daha yüksektir.

Yenilikçi olma özelliği cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği testte Levene testi sonucuna göre, p değeri ,689 olduğundan varyansların eşit dağıldığı varsayımı doğrulanmış ve t testi sonucu $p=,004$ olduğundan yenilikçi olma özelliğinin cinsiyete

göre anlamlı bir şekilde değiştiği gözlemlenmiştir. Yenilikçi olma özelliği ortalamaları erkekler için 3,5936 kadınlar için ise 3,7277 olarak gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, erkeklerin yenilikçi olma özelliği kadınlara göre daha yüksektir.

Tablo 3.11. Bölüm ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test						
	Levene's Test for Equality of Variances			T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Girişimcilik Eğilimi	Eq. var. assumed	2,766	,097	-1,627	534	,104
	Eq. var. not assumed			-1,684	359,212	,093

Group Statistics

	Bölüm	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	İşletme	366	3,7506	,79428	,04152
	Diğer	170	3,8672	,72320	,05547

Girişimcilik eğiliminin işletme ile işletme dışında bir bölümde okumaya göre değişip değişmediğinin ölçülmesi için t testi yapılmıştır. Bu analize göre, Levene testi değeri $p=,097$ olduğundan varyansların eşit dağıldığı varsayımı yapılmaktadır ve t testi sonucu $p=,104$ olduğundan bu ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 3.12. Girişimcilik Dersi Almış Olmak ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test

	Levene's Test for Equality of Variances			T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Girişimcilik Eğilimi	Eq. var. assumed	13,015	,000	2,943	534	,003
	Eq. var. not assumed			2,727	269,793	,007

Group Statistics

	Girişimcilikle İlgili Ders Aldınız mı?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Evet	369	3,8533	,71412	,03718
	Hayır	167	3,6424	,87627	,06781

Girişimcilikle ilgili ders almış öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin girişimcilikle ilgili herhangi bir ders almamış olan öğrencilere göre değişip değişmediğini ölçmek için t testi uygulanmıştır. Analizlerin sonucunda Levene testi p değeri ,000 olduğundan varyansların eşit olduğu varsayımı yapılamamaktadır. T testi sonucunda ise $p=,007$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkarılmıştır. Grup istatistiklerine bakıldığında girişimcilik ile ilgili ders almış olan öğrenci sayısı 369 ve girişimcilik eğilimi ortalamaları 3,8533'tür. Girişimcilikle ilgili herhangi bir ders almamış olan öğrenci sayısı 167 ve bu grubun girişimcilik eğilimi ortalaması 3,6424 olarak gözükmetedir. Girişimcilik ile ilgili ders almış olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ders almamış olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 3.13. Girişimcilik Dersinin Etkisi ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test						
	Levene's Test for Equality of Variances			T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Girişimcilik Eğilimi	Eq. var. assumed	2,832	,093	5,507	366	,000
	Eq. var. not assumed			5,191	141,927	,000

Group Statistics

	Olumlu Etki	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Evet	276	3,9684	,66603	,04009
	Hayır	92	3,5124	,74972	,07816

Yapılan analizlerde Levene testi sonucu $p=,093$ olduğundan varyansların eşitliği varsayımı kabul edilmiştir. Girişimcilik dersinin fikirlere etkisi ile girişimcilik eğilimi incelendiğinde $p=,000$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Grup ortalamalarına bakıldığında, girişimcilik dersi alan ve fikirleri olumlu yönde değişen öğrencilerin girişimcilik eğilimi ortalamaları 3,9684 iken ders alıp fikirleri olumlu yönde değişmeyen öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ortalaması 3,5124 olarak görülmektedir. Dolayısıyla, girişimcilik dersi almış ve fikri olumlu yönde değişmiş öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.14. Üniversite Türü ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test						
Girişimcilik Eğilimi	Levene's Test for Equality of Variances			T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
	Eq. var. assumed	3,106	,079	-2,514	534	,012
	Eq. var. not assumed			-2,546	519,710	,011

Group Statistics

	Üniversite Türü	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Devlet	303	3,7143	,80149	,04604
	Özel	233	3,8829	,72664	,04760

Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin okudukları üniversite türüne göre değişiklik gösterip göstermediğini değerlendirmek üzere t testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Levene testi varyansların eşit olduğunu göstermiş ($p=,079$) ve t testi sonuçlarına göre $p=,012$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Grup istatistiklerine göre, devlet üniversitesinde okuyan 303 kişinin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,7143 iken özel üniversitede okuyan 233 kişinin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,8829 olarak gözükmektedir. Dolayısıyla, özel üniversitede okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 3.15. Ailede veya Yakın Çevrede Girişimcinin Olması ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Independent Samples T Test

	Levene's Test for Equality of Variances			T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Girişimcilik Eğilimi	Eq. var. assumed	2,771	,097	4,698	534	,000
	Eq. var. not assumed			4,650	468,264	,000

Group Statistics

	Ailede / Çevrede Girişimci	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Evet	309	3,9196	,73720	,04194
	Hayır	227	3,6079	,78748	,05227

Girişimcilik eğiliminin, kişinin ailesinde veya yakın çevresinde girişimci veya girişimciler olup olmamasına göre değişiklik gösterdiğini ileri süren hipotez için t testi analizi yapılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre $p=,097$ olduğundan varsayımların eşitliği varsayımı sağlanmıştır. T testi sonuçlarına göre ise $p=,000$ olduğundan girişimcilik eğilimi ile ailede veya çevrede girişimcinin olması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Grup istatistiklerine göre, ailesinde veya yakın çevresinde girişimci olan 309 kişinin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,9196; ailesinde veya yakın çevresinde girişimci olmayan 227 kişinin girişimcilik eğilimi ortalaması ise 3,6079'dur. Dolayısıyla, çevresinde girişimci veya girişimciler olan katılımcıların girişimcilik eğilimleri daha yüksektir.

Tablo 3.16. Dini İnançlar ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Descriptives				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
İnanıyorum ve dini görevlerimi yerine getiriyorum.	127	3,7852	,74315	,06594
İnanıyorum; ancak, dini görevlerimi yerine getiremiyorum.	279	3,7732	,78516	,04701
Din konusunda kuşkucuyum ya da herhangi bir dine inanmıyorum.	130	3,8209	,78293	,06867
Total	536	3,7876	,77368	,03342

Test of Homogeneity of Variances

Girişimcilik

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,652	2	533	,521

ANOVA

Girişimcilik

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,203	2	,101	,169	,845
Within Groups	320,040	533	,600		
Total	320,243	535			

Ankete katılan öğrencilerin dini inançlarının girişimcilik eğilimleri üzerinde bir etkisi olup olmadığını incelemek üzere one way anova testi yapılmıştır. Dini inançları konusunda görüşleri sorulan öğrencilerden 127 tanesi ‘İnanıyorum ve dini

görevlerimi yerine getiriyorum.’ seçeneğini, 279 tanesi ‘İnanıyorum ancak dini görevlerimi yerine getiremiyorum.’ seçeneğini, 130 tanesi ise ‘Din konusunda kuşkucuyum veya herhangi bir dine inanmıyorum.’ seçeneğini işaretlemiştir. Analiz sonuçlarına göre, varyansların eşitliği varsayımı doğrulanmış (Levene testi $p=,521$) ancak anova testi sonuçları ($p=,845$) dini inançların girişimcilik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığını göstermiştir.

Tablo 3.17. Geleceğe Dair Umut ile Girişimcilik Eğilimi

Group Statistics

	Yarının bugünden daha güzel olacağına inanıyorum	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Katılıyorum	452	3,8404	,76310	,03589
	Katılmıyorum	84	3,5034	,77281	,08432

Independent Samples T Test

		Levene's Test for Equality of Variances		T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Geleceğe dair bakış açısı	Eq. var. assumed	,235	,628	3,709	534	,000
	Eq. var. not assumed			3,677	115,109	,000

Öğrencilerin geleceğe dair bakış açısını değerlendirmek üzere geleceğin bugünden daha iyi olacağına inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin bu fikirlerinin girişimcilik eğilimleri ile ilişkili olup olmadığını analiz etmek için t testi uygulanmıştır.

Yapılan analizlere göre varyansların eşitliği varsayımı doğrulanmıştır ($p=,628$). T testi sonuçlarına bakıldığında ise $p=,000$ olduğundan geleceğe dair bakış

açısı ile girişimcilik eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.18. Maddi Kaynaklara Erişim imkânı ile Girişimcilik Eğilimi

Group Statistics

	Gerekli maddi kaynaklara erişim	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Girişimcilik Eğilimi	Evet	332	3,9570	,73273	,04021
	Hayır	204	3,5119	,76081	,05327

		Üniversite Türü		Total
		Devlet Üniversitesi	Özel Üniversite	
Girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğinizi düşünüyor musunuz?	Hayır	136	68	204
	Evet	167	165	332
Total		303	233	536

Independent Samples T Test

		Levene's Test for Equality of Variances		T test for equality of means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Geleceğe dair bakış açısı	Eq. var. assumed	,511	,475	6,729	534	,000
	Eq. var. not assumed			6,668	417,220	,000

Öğrencilere girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşım ulaşamayacakları sorulmuştur. Buna göre gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünen öğrenci sayısı 332; ulaşamayacağını düşünen öğrenci sayısı ise 204 olmuştur. Bu soruya evet diyen 332 kişiden 167'si devlet 165'i özel üniversitede okumaktadır. Soruya hayır cevabını veren 204 kişiden ise 136'sı devlet 68'i özel üniversitede okuyan öğrenciler olmuştur. Levene testi sonuçları ($p=,475$) varyansların eşit dağıldığı varsayımını doğrulamıştır. T testi sonuçlarına göre ise $p=,000$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Dolayısıyla, gerekli maddi kaynaklara ulaşabilecek olmak veya olmamak girişimcilik eğilimini anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Grup ortalamalarına bakıldığında, gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünen öğrencilerin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,9570 iken gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünmeyen öğrencilerin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,5119'dur. Bu nedenle, girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünen öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksektir.

Tablo 3.19. Hipotez Testi Sonuçlarının Özeti.

Hipotez		Durum
Hipotez 1	Başarı odaklı olma özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.	Reddedilmiştir.
Hipotez 2	Risk alabilme özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 3	Yenilikçi olma özelliği, girişimcilik eğilimini anlamlı olarak etkiler.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 4	Girişimcilik eğilimi ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 5	Başarı isteği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	Reddedilmiştir.
Hipotez 6	Yenilikçi olma özelliği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 7	Risk alabilme özelliği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 8	İşletme okuyan öğrenciler ile işletme dışında bir bölümde okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark yoktur.	Kabul Reddedilmiştir.
Hipotez 9	Girişimcilikle ilgili ders almış öğrenciler ve almamış öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 10	Özel üniversitede okuyan öğrenciler ile devlet üniversitesinde okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir fark vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 11	Ailesinde veya yakın çevresinde girişimci olan öğrenciler ile olmayan öğrencilerin girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir fark vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 12	Dini inançlar ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Reddedilmiştir.
Hipotez 13	Geleceğe dair umutlu olmak ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Kabul edilmiştir.
Hipotez 14	Girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara erişimi olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksektir.	Kabul edilmiştir.

Yukarıdaki tabloda da özetlendiği üzere, toplam 13 hipotezden 1, 5, 8 ve 12 numaralı hipotezler olmak üzere dört tanesi reddedilmiş ve kalan dokuzu kabul edilmiştir.

3.6.3. BULGULARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Araştırmaya ikisi özel ikisi devlet üniversitesi olmak üzere dört farklı üniversitenin işletme bölümünden ders alan toplam 536 kişi katılmıştır. Bu öğrencilerin cinsiyet dağılımları 267 kadın öğrenci ve 269 erkek öğrenci ile neredeyse aynı olmuştur. Anket üniversite öğrencilerine uygulandığı için katılımcıların %97'lik bir kısmının yaş aralığı 18 ile 24 arasındadır. Öğrencilerin %56,5'i devlet üniversitesinde %43,5'i ise özel üniversitede okumaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden %68,8'i olmak üzere çoğu girişimcilik ile ilgili en az bir ders almışlardır. Bu oranın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Okudukları sınıfa göre girişimcilik dersi alma durumlarına bakılacak olursa 156 1. sınıf öğrencisinden 107'si; 73 1. sınıf öğrencisinden 36'sı; 162 3. sınıf öğrencisinden 104'ü ve 145 4. sınıf öğrencisinden 122'si girişimcilik dersi almıştır. Dersi alma oranlarına bakılacak olursa 1. sınıf öğrencilerinin %68,6'sı; 2. sınıf öğrencilerinin %49'u; 3. sınıf öğrencilerinin %64'ü ve 4. sınıf öğrencilerinin %84'ü en az bir girişimcilik dersi almıştır. Bu oranlarda şaşırtıcı olan 1. sınıf öğrencilerinin oranıdır. Öğrencilerin henüz birinci sınıftayken girişimcilik derslerinin onlara sunulması oldukça önemli bir bulgudur. Özellikle, girişimcilik dersi alan öğrencilerin %75 gibi bir çoğunluğunun konuyla ilgili düşüncelerinin olumlu yönde geliştiğini düşünmeleri göz önünde bulundurulduğunda girişimcilik fikrinin daha yolun başındayken öğrencilerin kafasında oluşmasının gelecekte bir girişimde bulunma olasılıklarını arttıracaklarını düşünüyorum. Nitekim, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkisi başka çalışmalarda da ortaya konmuştur (Frank vd., 2007).

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerini ekonomik anlamda ait hissettikleri tabaka ile ilgili verilere bakıldığında en büyük yüzdelik dilimin %48,1 ile orta tabaka olduğu görülmüştür. Bunu %34,7 ile orta üst tabaka; %10,8 ile orta alt tabaka; %3,4 ile üst tabaka ve % 3 ile alt tabaka takip etmektedir. Öğrencilerin

yarısına yakınının (%43,5) özel üniversitede okuduğu düşünüldüğünde üst tabakaya ait oranların daha yüksek olması beklenebilirdi. Ancak, özel üniversitede okuyan öğrencilerin bursluluk durumu ile ilgili veri olmadığından öğrencilerin bir kısmının burslu okuduğu çıkarımını yapmak mümkündür.

Öğrencilerin maddi durumları ile girişimci olabilmek için gerekli kaynaklara erişebilme ihtimalleri karşılaştırıldığında sonuçlar şaşırtıcı değildir. Kendilerini alt tabakaya ait hisseden 16 öğrenciden 10'u (%62,5'i) gerekli maddi kaynaklara ulaşamayacağını düşünmektedir. Kendilerini üst tabakaya ait hisseden 18 öğrencinin ise tamamı gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünmektedir. Kendini orta üstü tabakaya ait hissedenlerin %81,2'si; orta tabakaya ait hissedenlerin %51,2'si ve orta alt tabakaya ait hissedenlerin %43,1'i girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceklerini düşünmektedir. Ekonomik tabakaya bağlı olarak üstten alta doğru yüzdeliğin gittikçe düşmesi beklenen bir sonuçtur. Toplamda ise tüm katılımcıların %61,9'u gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğini düşünmektedir. Bir girişimde bulunmak için sermaye önemli gerekliliklerden bir tanesidir. Çoğu girişim için girişimcinin elinde belli bir miktar anapara olması gerekmektedir. Ankete katılanların yüksek bir oranının bu sermayeye ulaşabileceklerini düşünmeleri de girişimcilikle ilgili fikirlerini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak, öğrencilerin söz konusu maddi kaynaklara ne yolla ulaşacaklarının bilinmiyor olması anketin kısıtlarından biri olarak kabul edilebilir. Öğrenciler maddi kaynaklara ailelerinin desteğiyle mi, devlet hibeleriyle mi, kendi kazançları ile mi yoksa başka bir yolla mı elde etmeyi düşündüklerinin anketin dizaynı sebebiyle bilinmesi mümkün değildir. İleriki çalışmalarda soruya alt başlıklar eklenerek daha detaylı bir çıkarım yapılması mümkün olabilir.

Ankete katılan öğrencilere ailelerinde veya yakın çevrelerinde girişimci veya girişimciler olup olmadığı sorulmuştur. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin %57,6'sının çevresinde en az bir girişimci bulunurken geri kalan %42,4'ünün çevresinde herhangi bir girişimci yoktur. Öğrencilerin yakın çevrelerinde girişimcilerin olması rol modeli olmaları açısından önemlidir. Özellikle de başarılı girişim örnekleri gören kişilerin girişimcilikle ilgili fikirleri olumlu yönde değişecektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının böyle örneklerle

karşılaşıyor olmaları önemlidir çünkü yakın çevresinde girişimci olan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini de etkilediği görülmüştür. Ancak göz önünde bulundurulması gereken önemli bir nokta öğrencilerin girişimciyi nasıl tanımladıklarının bilinmemesidir. Öğrencilerin girişimci kavramından ne anladıkları bilinemediği için bu soruya verdikleri cevaplar kesin sonuç vermemektedir. Bazı öğrenciler, girişimciyi doğru tanımlayarak soruyu cevaplamışken bazıları ise yanlış bir tanımlama yaparak aslında girişimci olmayanları da bu kategoriye koymuş olabilirler. Başka bir çalışmada öğrencilerle mülakat yöntemiyle girişimciyi nasıl tanımladıkları öğrenilip buna bağlı olarak çevrelerinde girişimci olup olmadığını öğrenmek faydalı olacaktır.

Ankete katılan öğrencilere gelecekle ilgili fikirlerini ölçmek amacıyla bugünün yarından daha güzel olacağına inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin %84,3'ünün geleceğin bugünden daha güzel olacağına inandıkları görülmüştür. Bu kadar yüksek oranda öğrencinin geleceğe umutla bakması Türkiye'deki işsizlik oranı ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurulduğunda oldukça olumludur. Ancak, öğrenciler için üniversite yılları çok zorlu geçen bir dönemdir ve geleceğin daha iyi olacağını düşünmelerinin sebebi üniversiteden mezun olduklarında karşılaşacakları hayatın daha kolay olacağına dair inançlarından kaynaklanıyor olması da bir ihtimaldir.

Literatürde, girişimcilik eğilimini etkileyen altı girişimci kişilik özelliği sıralanır. Bu çalışmada girişimcilik eğiliminin yanı sıra, bu özelliklerden üç tanesi incelenmiştir. Ortalamalara bakıldığında başarı odaklı olma özelliğinin 3,9 ile oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Girişimcilik eğilimi de literatürdeki çalışmalarla (Aksel ve Bağcı, 2016; Korkmaz, 2012; Maya vd., 2012; Naktiyok ve Timuroğlu, 2009) paralel bir şekilde 3,78 ile oldukça yüksek çıkmıştır.

Girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimini etkileyip etkilemediğini ölçmek için regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, risk alabilme ve yenilikçi olma özellikleri girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilerken başarı odaklı olma özelliğinin girişimcilik eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı

sonucuna varılamamıştır. Buna göre, Hipotez 2 ve Hipotez 3 kabul edilirken Hipotez 1 reddedilmiştir.

Rauch ve Frese'in 2007 yılında yaptıkları çalışmada da girişimci kişilik özelliklerinin girişimciliği etkilediği sonucu elde edilmiştir. Ancak, farklı olarak, Rauch ve Frese, yaptıkları çalışmada konusu geçen altı kişilik özelliğinin dışında da belli özellikleri incelemiştir. Yine bu çalışmadaki bulgulardan farklı olarak, onlar, başarı odaklı olma özelliğinin girişimciliği etkilediği sonucuna varmışlardır. Buna benzer şekilde, Frank vd. (2007), kişilik özellikleri ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişkiyi de inceledikleri çalışmada başarı odaklı olma özelliğinin girişimcilik potansiyelleri üzerinde etkisi olduğu sonucuna varmışlardır.

Bu çalışmada, başarı odaklı olma özelliğinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması birkaç nedenden kaynaklanıyor olabilir. Bunlardan ilki örneklem grubu ile ilgilidir. Örneklem grubu üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Türkiye'de üniversitede öğrenim görebilmek için uzun seneler süren çalışmalar ve belli sınavları geçmek gerekmektedir. Tüm bu süreçlerden ve sınavlardan geçerek üniversiteye yerleşmiş olan üniversite öğrencilerinin başarı odaklı olma özelliklerinin genel olarak yüksek olması beklenen bir durumdur.

Başarı odaklı olma özelliğinin girişimcilik eğilimini anlamlı bir şekilde etkilememesinin bir başka sebebi de Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısından kaynaklanıyor olabilir. Ülkemizde başarılı olma kavramı, üzerinde özellikle durulan bir konudur. Çocukluğumuzdan itibaren gerek eğitim alanında gerekse başka alanlarda her zaman başarılı olmak bir değer olarak aşılansaktadır. Başarısızlıklar da aile içinde veya toplumda kötü karşılanmaktadır. Dolayısıyla, birey başarı odaklı olmasa bile bunu bu şekilde belirtmek istemeyebilir. Bir kişinin kendisinin risk alamadığını veya yaratıcı olmadığını söylemesi daha kolay gelirken başarı odaklı olmadığını söylemek daha zordur ve kabul edilmesi güç bir gerçektir.

Girişimci kişilik özelliklerinin genel ortalamalarına bakıldığında da yukarıdaki savlar desteklenmektedir. Buna göre, başarı odaklı olma özelliğinin ortalaması 3,90; risk alabilme özelliği ortalaması 3,33 ve yenilikçi olma özelliği 3,66 olarak gözükmektedir.

Risk alabilme özelliğinin ortalamasını diğer özelliklerin yanında daha düşük çıkması da yine Türk insanının sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Genel itibariyle, toplumumuzda risk almak kaçınılan bir şeydir. Bireyler, çoğunlukla bilindik, alışıldık ve az riskli alternatifleri tercih etme eğilimindedirler.

Girişimcilik eğilimi, risk alabilme özelliği ve yenilikçi olma özelliği cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği yapılan t testi ile ortaya çıkmıştır. Hem girişimcilik eğilimi hem de risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinin erkeklerde kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Başarı odaklı olma özelliğinin ise cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmediği sonucuna varılmıştır. Ancak kadın ve erkeklerdeki ortalamalarına bakıldığında erkeklerin kadınlara göre daha başarı odaklı oldukları gözlenmektedir. Bu şaşırtıcıdır çünkü ülkemizdeki genel kanı okullarda kız çocuklarının daha başarılı oldukları yönündedir. Bu sonuçlara göre, Hipotez 4, Hipotez 6 ve Hipotez 7 kabul edilmiş; Hipotez 5 reddedilmiştir.

Sarıtaş ve Duran da 2017’de Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nde yaptıkları araştırmada benzer sonuçlar elde etmişlerdir ve erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kadın öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde Örücü, Kılıç ve Yılmaz (2007) Balıkesir Üniversitesi öğrencilerinden, Naktiyok ve Timuroğlu (2009) Atatürk Üniversitesi ve İrmiş ve Barutçu (2012) Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinden benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Akman ve Bektaş (2015) da risk alma özelliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya koymuşlardır.

Erkeklerin girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek çıkması yine kişilik özellikleri ile de ilgilidir. Elde edilen sonuçlar erkek öğrencilerin risk alabilme özellikleri ile yenilikçi olma özelliklerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi olduğu bu çalışmada ortaya çıkmıştır.

Hipotez 8 girişimcilik eğiliminin işletme bölümünde okumakla ilişkisi ile ilgilidir. Yapılan analizlere göre, girişimcilik eğilimi, işletme veya başka bir bölümde okumakla ilişkili bulunmamıştır. Bu nedenle Hipotez 8 kabul edilmiştir. Literatürde

de buna benzer sonuçlar görmek mümkündür (Aksel ve Bağcı, 2016). Girişimcilik okunan bölümden bağımsız olarak gelişebilen bir yönelimdir. Her alandan, her bölümden ve her meslekten girişimci çıkabilir ve var olan girişimcilerin okudukları bölümler incelenirse işletme bölümünden mezun olmayanların sayısının da oldukça yüksek olduğu görülecektir. Hatta dünyadaki sayılı başarılı girişimcilerden Bill Gates ve Steve Jobs'un üniversite eğitimlerini yarıda bıraktıkları da bilinmektedir. Yani girişimci olmayı bölümlere sınırlamak yanlış bir yaklaşımdır.

Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin almayanlara göre daha yüksek olacağına dayanan Hipotez 9 kabul edilmiştir. Aksel ve Bağcı'nın (2016) ve İrmiş ve Barutçu'nun (2012) çalışmalarındaki sonuçların aksine, bu araştırmada, girişimcilik dersi almış olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri herhangi bir ders almamış olan öğrencilere göre daha yüksektir ve bu literatürdeki bazı çalışmalarla (Ekici ve Turan, 2017) paralellik göstermektedir. Üniversitelerde girişimcilik dersi verilmesinin öneminin ne kadar büyük olduğu bu bulgularla yeniden anlaşılmaktadır.

Girişimcilik eğiliminin, ankete katılan öğrencinin okuduğu üniversite türüne, yani devlet üniversitesi ve özel üniversiteye, göre değişip değişmediğini incelemek için yapılan t testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir ve özel üniversitede okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, Hipotez 10 kabul edilmiştir. Özel üniversitede okuyan öğrencilerin maddi durumlarının daha iyi olduğu ve dolayısıyla girişimci olabilmek için gerekli sermayeye ulaşma ihtimalleri daha yüksek olduğundan elde edilen sonuçlar makuldür. Nitekim öğrencilerin okudukları üniversite ile girişimcilik eğilimleri ortalamalarına bakıldığında Özyeğin Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi'nden çıkan sonuçların İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'ne göre daha yüksek olduğu da ortaya çıkmıştır.

Korkmaz (2012), Bülent Ecevit öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerine sahip olmalarının girişimcilik eğilimlerinin olduğu anlamına geldiğini belirtmiş ve bu çalışmaya göre ailesinde girişimci olan

öğrencilerin yenilikçi olma, başarı odaklı olma ve kendine güven özellikleri ile anlamlı bir ilişkisinin olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde, bu çalışmada Hipotez 11, ankete katılan öğrencilerin ailelerinde veya yakın çevrelerinde girişimci veya girişimcilerin olmasının girişimcilik eğilimleri üzerinde etkisi olduğu yönündedir. Yapılan t testi sonuçları, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin etraflarında girişimcilerin olması veya olmamasına göre anlamlı bir şekilde değiştiğini göstermiştir. Bu nedenle, Hipotez 11 kabul edilmiştir. Elde edilen sonuçlar İrmiş ve Barutçu'nun (2012) Pamukkale Üniversitesi'nde aldıkları sonuçları da desteklemektedir.

Kişilerin, gerek aile içerisinde gerekse yakın çevrelerinde girişimcilerin olması, özellikle de bu girişimciler başarılı olmuşlarsa, girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkileyebilecek bir faktördür. Bu girişimciler, öğrenciler için birer rol modeli olmakla kalmaz aynı zamanda onları doğru şekilde yönlendirebilecek birer rehber de olurlar. Hisrich, 1990'da yaptığı çalışmada girişimcilerle mülakatlar yapmış ve bireylerin sık sık "O yaptıysa ben de yapabilirim." ifadesini kullandığını belirtmiştir. Ancak, literatürde bunun aksine sonuçlar da elde edilmiştir (Örücü, Kılıç ve Yılmaz, 2007).

Dini inançların girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olup olmadığını incelemek üzere anova testi yapılmıştır ve analiz sonuçlarına göre öğrencilerin dini inançlarının kuvvetli veya zayıf olmasının veya herhangi bir inançları olmamasının girişimcilik eğilimleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmış ve bu nedenle Hipotez 12 reddedilmiştir. Her ne kadar girişimcilik eğilimi ile dini inançlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamış olsa da literatür dini duyguların girişimciliği olumlu olarak etkilediğini vurguladığından dini duyguları daha güçlü olan kişilerin girişimcilik eğilimlerinin de daha yüksek olacağı sonucuna varmak kolaydır. Ancak grup ortalamalarına bakıldığında, inanan ve dini görevlerini yerine getirenlerin girişimcilik eğilimi ortalaması 3,78; inanan ancak dini görevlerini yerine getiremeyenlerinki 3,77 ve din konusunda kuşkucu olanların ortalaması 3,82'dir. Buradan hareketle, her ne kadar İslam ticareti ve dolayısıyla girişimciliği teşvik eden bir din olsa da yalnızca inananların girişimci olacaklarını düşünmek hatalı bir yaklaşım olacaktır.

Hipotez 13, öğrencilerin geleceğe bakış açısı ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki ile ilgilidir. Araştırmadan elde edilen verilere göre, öğrencilerin gelecekle ilgili düşünceleri ile girişimcilik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Grup ortalamalarına bakılacak olursa, geleceğin bugünden daha iyi olacağına inanan öğrencilerin girişimcilik eğilimi ortalamaları diğer gruptakilere göre daha yüksek çıkmıştır. Geleceğe umutla bakan veya geleceğin şu anda yaşadıkları koşullardan daha iyi olacağına inanan öğrencilerin motivasyonları da karamsar öğrencilere göre daha yüksektir. Bu tarz öğrencilerin, karşılarına çıkan engellerle daha iyi baş edebilir, belirsizliklere karşı toleranslarının daha yüksek olması ve içsel kontrol odaklarının olması beklenir. Tüm bunlar girişimci kişilik özelliklerindendir. Dolayısıyla, iyimser bireylerin girişimcilik eğilimlerinin de yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Öğrencilerin girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceklerini düşünüp düşünmedikleri sorulmuş ve bunun girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceklerini düşünen öğrencilerin girişimcilik eğilimleri anlamlı bir şekilde daha yüksek çıkmıştır. Bu nedenle Hipotez 14 kabul edilmiştir. Bu sonuçlar, Naktiyok ve Timuroğlu'nun (2009) Atatürk Üniversitesi'nde elde ettikleri sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Daha önce de değinildiği gibi sermaye olmadan bir girişimde bulunmak ülkemiz koşullarında oldukça zor olduğundan maddi kaynaklara erişimi olan kişilerin girişimcilik eğilimlerinin de daha yüksek olması anlamlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz dünyasında, teknolojik gelişmelerle birlikte bilginin önemi giderek artmaktadır. Bilgi üretmek ve bu şekilde değer yaratmak toplumların gelişebilmesi için yadsınamayacak önemdedir. Girişimciler de bu anlamda değer yaratanlar olduklarından toplumdaki varlıkları elzemdir. Geleceği şekillendirecek olan öğrencilerin girişimcilik konusundaki eğilimlerinin ne ölçüde kendini gösterdiğini bilmek ülkenin gelecekteki ekonomik gelişimine ayna tutabilecek niteliktedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2019 Şubat ayı verilerine göre, ülkemizde işsizlik oranı %14,7'ye ve 15-24 yaş arasındaki genç nüfusta %26,1'e yükselmiştir (TUİK, 2019). İşsizlik oranının artışta olduğu ülkemizde yeni istihdam yaratmak kaçınılmazdır. Özellikle genç nüfustaki işsizlik oranının artışı göz önünde bulundurulduğunda bu yeni istihdam yaratmada kilit rol oynayacak grup üniversite öğrencileridir. Bu nedenle, potansiyel girişimciler olarak görebileceğimiz üniversite öğrencilerinin üniversitede okudukları dönem boyunca doğru yönlendirilmeleri büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada, üniversitelerin işletme bölümünde okuyan veya başka bölümlerde okuyup girişimcilik dersi almış olan öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin ve başka demografik faktörlerin girişimcilik eğilimlerine olan etkisini ölçmek amaçlanmıştır. Bunu yapabilmek için İstanbul'da İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi öğrencilerinden anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında çözümlenmiş ve önemli bulgular elde edilmiştir. Alınan sonuçların çoğu literatürdeki çalışmalarla benzerlik gösterirken bazıları ise farklı olmuştur.

Genel itibarıyla, sonuçlar araştırmanın yapıldığı dört üniversitedeki öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Bu ülkenin geleceği ve ekonomik kalkınma açısından önemli bir sonuçtur. Eğer bu öğrencilerin girişimcilikle ilgili fikirleri olumsuz yönde değişmezse bir kısmının mezun olduktan sonra bir girişimde bulunması ve böylece yeni nesiller için istihdam olanakları sağlamaları mümkün olabilecektir.

Aynı zamanda elde edilen sonuçlar öğrencilerin başarı odaklı olma, risk alabilme ve yenilikçi olma özelliklerinin de ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Gelecekte kendi işini kurmayı düşünecek insanların risk alabilme konusunda hassasiyetinin olmaması; devamlı başarıyı kovalaması ve karşılaştıkları sorunlar karşısında yaratıcı çözümler bulabilmesi; yeni iş alanlarını keşfedebilmesi ve karşılına çıkan fırsatları fark edip değerlendirebilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin bu kişilik özellikleri sayesinde iyi bir girişimci olabilmek için gerekli kişisel donanıma sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Bir girişimde bulunabilmek için gerekli başka koşullar da elbette vardır. Rol modelleri, aile desteği, maddi kaynaklara erişim bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada, bu faktörlerin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini nasıl etkilediği de araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ailesinde veya yakın çevresinde girişimci olan yani rol modeline sahip olan öğrencilerin ve gerekli maddi kaynaklara erişim sağlayabilecek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin okudukları bölüm ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı da araştırılmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Türkiye’deki tüm üniversitelerin girişimcilik ve girişimcilikle bağlantılı dersler açmaları ve bunu tüm bölüm öğrencilerine sunmaları öğrencilerin konuyla ilgili bilinçlerini arttırmada ve gelecekte girişimde bulunma fikrini aşılama fayda sağlayacağına inanmaktayım. Görüldüğü üzere, girişimcilik eğilimi yalnızca işletme bölümü öğrencilerinde değil başka birçok bölümde okumuş fakat girişimcilik dersi almış olan öğrencilerde de oldukça yüksektir. Bu nedenle, bu dersleri üniversitelerin yalnızca iktisadi ve idari bilimler fakültelerine sınırlandırmak diğer fakültelerde okuyan ve girişimcilik potansiyeli olan öğrencilerin kendilerini bu alanda geliştirme fırsatından mahrum bırakmaktır.

Araştırmanın yalnızca İstanbul’daki dört üniversitede okuyan öğrencilerden veri toplanarak yapılmış olmasından ötürü bu sonuçların Türkiye’deki tüm üniversite öğrencilerine atfedilmemesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra bu araştırmada

girişimcilik eğilimini etkilediği düşünölen en yaygın altı kişilik özelliğinden yalnızca üçü üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye genelinde üniversite öğrencilerini temsil edebilecek ve kişilik özelliklerini daha detaylı bir şekilde inceleyecek başka bir çalışmanın yapılması uygun olacaktır.

Bunun yanı sıra, bu çalışmada potansiyel girişimciler olarak düşünüldükleri için yalnızca üniversite öğrencileri dâhil edilmiştir. Ancak unutulmaması gereken önemli bir nokta girişimcilerin yalnızca üniversite okuyan kişiler arasından çıkmadığıdır. Daha önce de belirtildiğı gibi dünyaca ünlü bazı girişimciler üniversite mezunu değildir. Bu nedenle, sadece üniversite öğrencilerinin dâhil edildiğı çalışmanın dışında daha kapsayıcı ve genç nüfusu daha kapsamlı temsil edecek bir örneklem grubu ile bir başka araştırma yapılmalıdır. Böyle bir araştırma, Türkiye’deki genç nüfusun girişimcilik eğilimlerini ölçmek, ekonomik kalkınmanın gelecekte ne yönde olacağına ayna tutacaktır.

KAYNAKÇA

- ACS, Z. J., MORCK, R. K., YEUNG, B.: 2001, "Entrepreneurship, globalization, and public policy", **Journal of International Management**, 7/3, 235-251.
- AKIN, H.B.: 2009, "Görünen Elden Görünmeyen Ele Girişimcinin Dönüşü: İnternet Çağında Kapitalizm ve Girişimcilik Üzerine Bir Değerlendirme", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2/2, 93-107.
- AKSEL, İ., BAĞCI, Z.: 2016, "Girişimcilik Eğilimi; Bir Kamu Üniversitesinin İİBF'sinde Öğrenim Gören Son Sınıf Öğrencilerinde Bir Araştırma", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5/7, 2120-2133.
- ALP, S.: 2009, "Temel Dinamikleri ve Değişen Yapısı ile Girişimciliğin İktisat Teorisi Tarihi İçindeki Yeri", **Liberal Düşünce**, 56, 1-14.
- ARSLAN, M.: 2000, "A Weberian approach to Turkish entrepreneurship", **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18/2, 377-391.
- AUSTER, C. J., AUSTER, D.: 1981, "Factors influencing women's choices of nontraditional careers", **Vocational Guidance Quarterly**, 29, 253-263.
- BAPTİSTA, R., THURİK, A. R.: 2007, "The relationship between entrepreneurship and unemployment: Is Portugal an outlier?", **Technological Forecasting and Social Change**, 74/1, 75-89.

- BARON, R. A.: 2000 “Psychological perspectives on entrepreneurship: Cognitive and social factors in entrepreneurs' success”, **Current Directions in Psychological Science**, 9/1, 15-18.
- BAYRAM, N.: 2009 **Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- BİLECİK, E.: 2018 **Türkiye’nin Girişimcilik Dönüşümü Projesi Tanıtım Toplantısı Konuşması**, (Çevrimiçi) <https://tusiad.org/tr/konusma-metinleri/item/9967-erol-bilecik-turkiye-nin-girisimcilik-donusumu-projesi-konusmasi>, 24.10.2018.
- BİLGE, H., BAL, V.: 2012 “Girişimcilik eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, /16, 131-148.
- BOWEN, D. D., HİSRİCH, R. D.: 1986 “The female entrepreneur: A career development perspective”, **Academy of Management Review**, 11, 393-407.
- BOZKURT, Ö.: 2006 “Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi”, (Çevrimiçi) <http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/982>, 13.03.2019
- BRANDSTÄTTER, H.: 1997 “Becoming an Entrepreneur—a Question of Personality Structure?”, **Journal of Economic Psychology**, 18/2-3, 157-177.

- BUĞRA, A.: 2010 **Devlet ve İşadamları**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- CANDAN, H.: 2011 “Osmanlı’dan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Serüvenine Dair Bir Değerlendirme”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 1/2, 157-174.
- CHUSMİN, J. J.: 1983 “Characteristics and predictive dimensions of women who make nontraditional work choices”, **Personal and Guidance Journal**, 62, 43-47.
- CHYE KOH, H., 1996 “Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics: A study of Hong Kong MBA students”, **Journal of Managerial Psychology**, 11/3, 12-25.
- COPE, J.: 2005 “Toward a dynamic learning perspective of entrepreneurship”, **Entrepreneurship Theory and Practice**, 29/4, 373-397.
- ÇAKMAK, O.: 2003 “Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi”, **Piyasa Dergisi**, 8, 61-77.
- ÇETİNDAMAR, D.: 2002 **Türkiye’de Girişimcilik**, TÜSİAD Yayınları, İstanbul
- DOĞRU C.: 2008 “Osmanlı Toplumunda Kapitalist-Girişimci Sınıfın ve İnsan Tipinin Oluşumunu Engelleyen Faktörler”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11/1, 75-91.

- DURAN, C., BÜBER, H., GÜMÜŞTEKİN, G. E.: 2013 “Girişimcilik hislerine eğitimin katkısı: Kütahya Meslek Yüksek Okulu makine programı örneği”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 8/2, 7-32.
- EKİCİ, E., TURAN, M.: 2017 “Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi: planlanmış davranışlar teorisi ve girişimcilik eğitiminin rolü”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 26/1, 201-215.
- FIELD, A.: 2013 **Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics**, Sage, London.
- FRANK, H., LUEGER, M., KORUNKA, C.: 2007 “The significance of personality in business start-up intentions, start-up realization and business success”, **Entrepreneurship & Regional Development**, 19/3, 227-251.
- GALLOWAY, L., BROWN, W.: 2002 “Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms”, **Education+ Training**, 44/8-9, 398-405.
- GARTNER, W. B.:1988 “Who is an entrepreneur? is the wrong question”, **American Journal of Small Business**, 12/4, 11-32.
- GEORGE, D., MALLERY, M.: 2010 **SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference**, 17.0 update 10a ed., Pearson, Boston.

GLOBAL
ENTREPRENEURSH
IP RESEARCH
ASSOCIATION
(GERA): 2019

Global Entrepreneurship Monitor: Global Report,
(Çevrimiçi), <https://www.gemconsortium.org/economy-profiles/turkey> 29.05.2019

GÜNEY, S., ÇETİN,
A.: 2003

“Kültürün Girişimciliğe Etkisi ve Türkiye’de Girişimcilik Kültürü”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21/1, 189-210.

GÜNEY, S.: 2008

Girişimcilik – Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal Kitabevi, Ankara.

GÜRİŞ, S., ASTAR,
M.: 2014

Bilimsel Araştırmalarda SPSS ile İstatistik, Der Yayınları, İstanbul.

HAIR, J. F., BLACK,
W. C., BABIN, B. J.,
ANDERSON, R. E.,
TATHAM, R. L.:
2013

Multivariate Data Analysis, Pearson Education Limited.

HISRICH, R. D.: 1990

“Entrepreneurship/Intrapreneurship”, **American Psychologist**, 45/2, 209-222.

HISRICH, R. D.,
BRUSH, C. G.: 1984

“The woman entrepreneur: Management skills and business problems”, **Journal of Small Business Management**, 22, 30-37.

- HSU, D. H.,
ROBERTS, E. B.,
EESLEY, C.E.: 2007 “Entrepreneurs from technology-based universities: Evidence from MIT”, **Journal Of Research Policy**, 36/5, 768-788.
- İRMIŞ, A.,
BARUTÇU, E.: 2012 “Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması” **Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences**, 26/2, 1-25.
- İRMIŞ, A.,
ÖZDEMİR, L.: 2011 “Girişimcilik ve Yenilik İlişkisi”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 9/1, 139-161.
- İŞCAN, Ö. F.,
KAYGIN, E.: 2011 “Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 3/2, 275-286.
- KASALAK, M. A.:
2014 “Bölgesel Kalkınma Açısından Sosyokültürel Yapının Girişimciliğe Etkisi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014/31, 249-266.
- KAUFMANN, P. J.,
WELSH, D. H.,
BUSHMARİN, N. V.: 1995 “Locus of Control and Entrepreneurship in the Russian Republic”, **Entrepreneurship Theory and Practice**, 20/1, 43-56.
- KILIÇ, R., KEKLİK,
B., ÇALIŞ, N.: 2012 “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 17/2, 423-435.

- KILIÇ, R., YILMAZ, Ö., ÖRÜCÜ, E.: 2007 “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2/2, 27-47.
- KORKMAZ, O.: 2012 “Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 14/2, 209-226.
- KUVAN, H.: 2007 “Türk Girişimcilerinin Yaşam ve Çalışma Değerleri: Malatya’lı Girişimciler Üzerine Bir Araştırma”, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- LAWRENCE, N.: 2008 **Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar**, Çev. Özge, s., Yayın Odası Yayınları, İstanbul.
- LİTTUNEN, H.: 2000 “Entrepreneurship and the Characteristics of the Entrepreneurial Personality”, **International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research**, 6/6, 295-310.
- MAYA, İ., UZMAN, E. Ç., IŞIK, H.: 2012 “Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini farklı kaynaklardan algıladıkları sosyal desteğin yordaması”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 7/1, 23-48.

- MITCHELL, R. K.,
BUSENITZ, L.,
LANT, T.,
MCDUGALL, P. P.,
MORSE, E. A.,
SMITH, J. B.: 2002
“Toward a theory of entrepreneurial cognition: Rethinking the people side of entrepreneurship research”, **Entrepreneurship Theory and Practice**, 27/2, 93-104.
- NAKTİYOK, A.,
TİMURÖĞLU, M. K.: 2009
“Öğrencilerin motivasyonel değerlerinin girişimcilik niyetleri üzerine etkisi ve bir uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 23/3, 85-103.
- NGA, J. K. H.,
SHAMUGANATHA
N, G.: 2010
“The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions”, **Journal of Business Ethics**, 95/2, 259-282.
- ÖZDEMİR, Ş.: 2006
MÜSİAD: Anadolu Sermayesinin Dönüşümü ve Türk Modernleşmesinin Derinleşmesi, Vadi Yayınları, Ankara.
- PALICH, L. E.,
BAGBY, D. R.: 1995
“Using Cognitive Theory to Explain Entrepreneurial Risk-Taking: Challenging Conventional Wisdom”, **Journal of Business Venturing**, 10/6, 425-438.
- RAUCH, A., FRESE, M.: 2000
“Psychological approaches to entrepreneurial success: A general model and an overview of findings”, **International Review of Industrial and Organizational Psychology**, 15, 101-142.

- RAUCH, A., FRESE, M.: 2007 “Let's Put The Person Back Into Entrepreneurship Research: A Meta-Analysis On The Relationship Between Business Owners' Personality Traits, Business Creation, And Success”, **European Journal of Work and Organizational Psychology**, 16/4, 353-385.
- SARITAŞ, A., DURAN, G.: 2017 “Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin tespitine ilişkin bir araştırma”, **Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 5/1, 147-165.
- SHANE, S., LOCKE, E. A., COLLINS, C. J.: 2003 “Entrepreneurial Motivation”, **Human Resource Management Review**, 13/2, 257-279.
- SHANE, S., VENKATARAMAN, S.: 2000 “The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research”, **Academy of Management Review**, 25/1, 217-226.
- STANLEY BUDNER, N. Y.: 1962 “Intolerance of ambiguity as a personality variable 1”, **Journal of Personality**, 30/1, 29-50.
- TİKİCİ, M., DEMİREL, E.: 2010 “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi İle Değerlendirilmesi: İnönü Üniversitesi İİBF İşletme bölümü Örneği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 9/32, 221-253.
- TUIK: 2019 **İşgücü İstatistikleri, Şubat 2019 (Çevrimiçi)**
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30690>,
28.05.2019

- ULUTÜRK AKMAN, “Üniversite öğrencilerinin girişimci özelliklerinin S., BEKTAŞ, H.: 2015 incelenmesi”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B Dergisi**, 37/1, 217-232.
- VAN PRAAG, C. M.: “Some Classic Views on Entrepreneurship”, **De Economist**, 147/3, 311-335. 1999
- VENKATARAMAN, “The distinctive domain of entrepreneurship research”, S.: 1997. **Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth**, 3/1, 119-138.
- WANG, C. K., “Entrepreneurial interest of university students in WONG, P. K.: 2004 Singapore”, **Technovation**, 24/2, 163-172.
- YELBOĞA, A.: 2006 “Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources**, 8/2, 196-217.
- YÜKSEL, H., “Öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik CEVHER, E., eğilimleri üzerine bir araştırma”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi**, 5/1, 143-156. YÜKSEL, M.: 2015
- ZHAO, F.: 2005 “Exploring the synergy between entrepreneurship and innovation”, **International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research**, 11/1, 25-41.

EKLER

Değerli Katılımcı,

Aşağıdaki anket, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda Prof. Dr. Veysel Bozkurt'un danışmanlığında yürütülen tez çalışması kapsamında üniversite öğrencilerinin girişimcilik özellikleri ile girişimcilik eğilimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeler için size en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz. Elde edilen veriler akademik amaçla kullanılacak olup gizlilik esas alınacaktır. Düzeltme ve geri bildirim için araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Melike Ubuz
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Yapı Sosyal Yapı Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
melikeubuz@gmail.com

Lütfen aşağıdaki ifadeler için size en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz.

- 1: Kesinlikle Katılmıyorum.
- 2: Katılmıyorum
- 3: Kararsızım
- 4: Katılıyorum
- 5: Kesinlikle Katılıyorum

Başarı Odaklı Olma Özelliği

Anketin bu bölümünde başarı odaklı olma özelliğini ölçen ifadeler yer almaktadır.

1.	Benim için hayatta başarılı olmak çok önemlidir.	1	2	3	4	5
2.	Yaptığım işlerde en iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
3.	Arkadaşlarım tembel olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
4.	En önemli işleri daima en önce yaparım.	1	2	3	4	5
5.	Yaptığım işlerde sonuçlara odaklanırım.	1	2	3	4	5
6.	Arkadaşlarım hırslı bir insan olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
7.	Zamanımızı akılsızca israf etmememiz gerektiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
8.	Gelecekteki başarımlar için, bugün rahatımdan vazgeçebilirim.	1	2	3	4	5
9.	İnanıyorum ki, sıkı çalışan insan için, hiçbir şey	1	2	3	4	5

	imkânsız değildir.					
10.	Başarı odaklı bir insan olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
11.	Eğer zamanı israf edersem mutsuz olurum.	1	2	3	4	5
12.	Sorumluluk almayı daima sevdim.	1	2	3	4	5
13.	İnsanların hedefleri olması gerektiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
14.	Sıkı çalışırsam, başarılı olacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
15.	İnsanlar hayatta başarılı olabilmek için zamanı akıllıca kullanmalı.	1	2	3	4	5

Risk Alma Özelliği

Anketin bu bölümünde risk alma özelliğini ölçen ifadeler yer almaktadır.

16.	Makul risk almaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
17.	Eğer yüksek kazanç fırsatı varsa, daha fazla risk alırım.	1	2	3	4	5
18.	Risk almaktan daima kaçarım.	1	2	3	4	5
19.	Hayatta daima bilinen güvenli yolları seçerim.	1	2	3	4	5
20.	Heyecanlı yaşam tarzı, benim için güvenli yaşam tarzından daha çekicidir.	1	2	3	4	5
21.	Arkadaşlarım heyecanlı bir yaşam için çok fazla risk aldığıma inanırlar.	1	2	3	4	5
22.	Daima güvenli yolları tercih ederim, riskli alternatifleri değil.	1	2	3	4	5
23.	Ne kadar çok risk alırsam, o kadar çok kazanç elde ederim.	1	2	3	4	5
24.	İnsanların sonuçları fazla düşünmeden risk alabilmesi gerektiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
25.	Genelde diğer insanlardan daha fazla risk alırım.	1	2	3	4	5

Yenilikçi Olma Özelliği

Anketin bu bölümünde yenilikçi olma özelliğini ölçen ifadeler yer almaktadır.

26.	Statüko asla beni tatmin etmez, daima yenilik peşinde koşarım.	1	2	3	4	5
27.	Her zaman yeniliği sevdim.	1	2	3	4	5
28.	Yaptığım şeylerde daima yeni yollar ararım.	1	2	3	4	5
29.	Eğer her gün aynı (rutin) işleri yaparsam sıkılırım.	1	2	3	4	5
30.	Aklım her zaman yeni plan ve projelerle meşguldür.	1	2	3	4	5
31.	Yaratıcı bir insan olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
32.	Arkadaşlarım yenilikçi bir insan olduğuma inanırlar.	1	2	3	4	5

33.	Her zaman orijinal fikirlere sahip oldum.	1	2	3	4	5
34.	Yaptığım şeylerde daima fark yaratmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
35.	Yeni fikirler beni heyecanlandırır.	1	2	3	4	5
36.	Aklım sürekli yapılacak yeni planlarla doludur.	1	2	3	4	5
37.	Daima yeni şeyler yaratmak için çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5
38.	Kafam genellikle yeni fikirlerle meşguldür.	1	2	3	4	5
39.	Başkaları enerjik bir insan olduğumu düşünür.	1	2	3	4	5
40.	Benim sorunlara yaklaşımım, benzersiz ve diğer insanlardan farklıdır.	1	2	3	4	5
41.	Yeniliklerle dolu bir hayat isterim.	1	2	3	4	5

Girişimcilik Eğilimi

Anketin bu bölümünde girişimcilik eğilimini ölçen ifadeler yer almaktadır.

42.	Kendi işimin patronu olmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
43.	Girişimcilik beni çok cezbediyor.	1	2	3	4	5
44.	Gelecekte bir gün kendi işimi kurmayı planlıyorum.	1	2	3	4	5
45.	İş güvencesi benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
46.	Kendi işini kurmaktansa, ücretli işi tercih ederim.	1	2	3	4	5
47.	Bağımsız çalışmak isterim.	1	2	3	4	5
48.	Büyük bir örgütte ücretli bir işte çalışmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
49.	İşimde başkalarından emir almak istemem.	1	2	3	4	5

Demografik ve Diğer Bilgiler

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
3. Okuduğunuz Üniversite:
4. Bölümünüz / Bölümlerinizi:
5. Sınıfınız:

6. İnançlarınız konusunda görüşünüz aşağıdakilerden hangisidir?
- ☐ İnanıyorum ve dini görevlerimi yerine getiriyorum.
- ☐ İnanıyorum; ancak, dini görevlerimi yerine getiremiyorum.
- ☐ Din konusunda kuşkucuyum ya da herhangi bir dine inanmıyorum.
7. Kendinizi ekonomik anlamda hangi tabakaya ait hissediyorsunuz?
- ☐ Alt tabaka
- ☐ Orta alt tabaka
- ☐ Orta tabaka
- ☐ Orta üst tabaka
- ☐ Üst tabaka
8. Yarının benim için bugünden daha güzel olacağına inanıyorum.
- ☐ Katılıyorum ☐ Katılmıyorum
9. Ailenizde ya da yakın çevrenizde girişimci(ler) var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
10. Girişimcilik ile ilgili ders(ler) aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
11. Aldığınız ders(ler), girişimci olmakla ilgili fikirlerinizi olumlu yönde değiştirdi mi? (Lütfen, girişimcilikle ilgili ders(ler) aldıysanız cevaplayınız.)
- ☐ Evet ☐ Hayır
- Girişimci olabilmek için gerekli maddi kaynaklara ulaşabileceğinizi
12. düşünüyor musunuz?
- ☐ Evet ☐ Hayır